

FORSKER FORUM

NR. 119 NOVEMBER '98

TRØJBORG VÆRRE END HAARDER ...

Han opfører sig som erhvervsminister – ikke som forskningsminister, og har på et halvt år lavet mere skade for den frie forskning og for universiteternes kultur end Bertel Haarder ville være kommet igennem med ...

Forskningsminister Trøjborgs initiativer har katastrofale konsekvenser for den frie forskning. Vi har en erhvervsminister og ikke en forskningsminister, mener to markante humanister, Ib Bondebjerg og Frederik Stjernfelt. De advarer mod, at Trøjborgs tankegang er godt på vej til at underminere den autonomi, som er universitetets livsgrundlag:

"Trøjborg synes ikke at forstå, at det er universitetets inderste formål, at der skal være stort frirum for den frie og ustyrede forskning, som sidenhen viser store potentialer for samfundet. Problemet med Trøjborg og Forskningsministeriet synes at være, at man i stedet vil give universiteter en profil, der er for snævert og aktuelt anvendelsesorienteret...", siger Bondebjerg, der er forskningsprofessor og tidligere formand for det humanistiske forskningsråd. Stjernfelt er nybagt lektor og særlig kendt i offentligheden som videnskabelig anmelder og debattør i Weekendavisen.

Erhvervslivets management

Ansættelsesbekendtgørelsen for universiteterne er et eksempel på, at ministeren ikke forstår universiteterne: Den lægger op til, at der kan bruges sekundære, ikke-faglige kriterier

Det seneste eksempel er lovforslaget om patenter, hvor ministeren vil have indført en tvang til at anmelde mulige opfindelser og en begrænsning i den frie publikationsret. "Hel-

digvis ser det ud til, at den horrible sag har vækket forskerne og institutionerne".

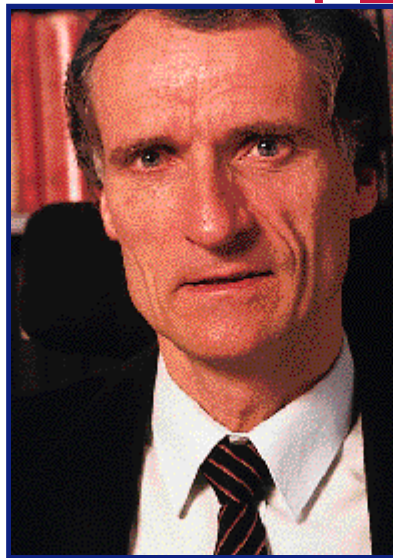
"Universitetet har en helt anden virksomhedskultur end det erhvervslivs management, struktur og tankegang, som ministeren og hans embedsmænd vil overføre på universitetet. Det er en helt igennem misforstået tankegang, at universiteterne skal ligne erhvervslivet for at samarbejde med dem ...", siger Bondebjerg. Det mener han også, at indsigtfulde ledere fra det private erhvervsliv giver udtryk for: Universiteterne skal dyrke strategisk forskning, men sætse på grundforskning, der senere kan videreudvikles. Det samspil er vigtigt, men ministeriets styring er gået helt over gevind.

Forskningsverdens passivitet

Bondebjerg og Stjernfelt har undret sig over, at der ikke har været større protester mod Trøjborgs radikale strømning.

"Ansættelsesbekendtgørelsen sendte de til høring, mens vi var travlt optaget af eksamen og lige derefter var der sommerferie. Så der må vi nok indrømme, at vi sov i timen. Men da vi kom tilbage efter sommerferien var vi himmelfaldne over konsekvenserne af bekendtgørelsen for fagligheden og den frie videnskab ..."

Bondebjerg peger på, at det har taget nogen tid, at sætte Trøjborgs initiativer ind i et større mønster: Overordnet er der en indsænkning af de frie forskningsbevillinger, som han

selv var vidne til forskningsrådet. Så kom Danmarks Forskningsråd, og andre rådgivningsorganer, der giver legitimitet til en større forskningsstyring. Så er de mere konkrete initiativer som ansættelsesbekendtgørelsen, patentloven, en bekendtgørelse om uredelighed for alle hovedområder. Og snart kommer der også "udviklingskontrakter" på universiteterne, hvor man kan frygte de kriterier, som Trøjborg vil måle produktiviteten på.

Haarder med almindelse

Nogle anklagede undervisningsminister Ole Vig Jensen for at være for passiv. Men han gjorde i det mindste ingen skade, bemærker Stjernfelt:

"Trøjborg er en trussel mod det frie universitet og den frie forskning. Det uhyggelige er, at Bertel Haarder aldrig var kommet igennem med alle de ting, som Trøjborg har formået på et halvt år. Det kritiske universitet var pr. definition på vagt over for Haarder, og man har slet ikke opdaget, hvor farlig Trøjborg er. Og så havde Haarder i øvrigt også noget almindelse, lidt forståelse for 'tankens liberalitet', og derfor ville han ikke gå ind og styre i universitetets sjæl ..."

JØ

Stillingstruktur 3
Forskningsministeren har nedsat et hemmeligt ekspertudvalg. Og deres kommissorium er også hemmeligt.

Patentlov 4
Forskningsministeren ser ud til at se stort på alle indsigelserne mod tvangselementer

Særdomstol 5-7
Man kan indlevere anonyme mistanker til et videnskabeligt Uredelighedsudvalg

Mammut-geocenter 8
Et nyt geocenter på KU med 270 vip'ere skal rationalisere området, ikke styre – forsikrer en af lederne

Åh nej, der kommer døden 10
INTERVIEW med en af årets undervisere

Angreb på selvstyret 14
Universiteterne protesterer vildt mod lovforslag om Evalueringsinstitut: Ministeren kan give påbud om det daglige arbejde og der er mulighed for politisk indblanding i evalueringen

Naturvidenskabs krise 16-19
Naturvidenskabsfestival og MANDAG Morgen satte focus på rekrutteringskrisen. Men var fokuseringen rigtig? TEMA

Politiserede ansættelser 5
- og ikke faglige vurderinger kan blive resultatet af den nye ansættelsesbekendtgørelse. For den enkelte ansøger og for universitetets autonomi er det en katastrofe

Faglig kommentar: 20
"Forskningsministeriets styringslyst har efterladt flere mærkbare aftryk. Senest afslører patentloven en rationalitet, hvis eneste hensigt er at mål- og erhvervsrette forskningen. Der mangler helt en tilsvarende opbakning til den kritiske forskning ..."

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt IDA's undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM
Lektor Birgit Jæger, DJØF
Lektor Jens Heide, IDA
(ansv.hav. for dette nummer)
Seniorgeolog Ingrid Salinas, DM
Journalist Jørgen Øllgaard (DJ)
Journalist Jan Vang-Lauridsen

Redaktionens adresse: FORSKERFORUM

Lyngbyvej 32 F
2100 Ø

Telefon: 39 15 30 45 lok. 242

Fax: 39 15 32 64

E-mail: Joe@magister.dk

FORSKERFORUM

udkommer 10 gange om året.
Bladet udkommer den første uge i hver måned.

Næste deadline: 20. november

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Lyngbyvej 32F
2100 Ø
Tlf. 39 15 30 45

Magistrenens
Arbejdsløshedskasse
tlf. 39 15 39 15

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K.
tlf. 33 95 97 00

AAK –
Akademikernes A-kasse
Nørre Voldgade 29
1358 Kbh. K.
tlf. 33 95 03 95

IDA
Kalvebod Brygge 31-33
1780 Kbh. V.
tlf. 33 18 48 48

IAK
tlf. 33 18 49 00

Oplag: 7.500

Foto: Søren Hartvig
(hvor ikke andre er anført).

Grafisk Produktion:
Poul Rømer Design
tlf. 33 13 39 32

Tryk: Scanprint as

LEDER

Af **INGRID SALINAS**,
fnd. f. forskningsinstitutions-
ansatte i DM

GULEROD - ÆSEL - PISK

Politikere og embedsmænd taler både om pisk og gulerod, når de skal beskrive deres incitamenter over for universiteter og sektorforskning. Men man kan tørt konstatere, at de som taler om pisk og gulerod, må gå ud fra, at der skal være et æsel imellem...

Det gælder også i den aktuelle diskussion om "resultatkontrakter".

I mange år har vi på forskningsområderne mærket pisk. Vi er blevet evalueret forfra og bagfra, nationalt som international. Pisk er øjensynlig ved at være opbrugt, for Forskningsministeriet har meldt ud at de nu ønsker "udviklingskontrakter" på universiteterne. Det var forudsigteligt – efter vi har set "resultatkontrakter" på sektorforskningsområdet. Udviklingskontrakter er et led i mål- og rammestyring. Forskningsministeriet vil skabe "klare rammer for universiteternes virksomhed, afstemme mål og forventninger, og de vil have resultaterne af rapporteret", hedder det. Ministeriet kalder det en gulerod.

Og hvis universiteterne ikke vil det, så er alternativet: Påbud, regelstyring og top down ledelse. Det kaldes pisk uden at ministeriet bruger ordet.

Hensigten med udviklingskontrakterne - ud over at støtte dynamisk udvikling - er at sikre, at dansk forskning og uddannelse fastholder og styrker sin internationale position, samt at viden og resultater formidles. Det fortalte universitetsdirektør Rudolf Strarup fra Forskningsministeriet de 75 tillidsfolk på årets store tillidsmandskonference (se s. 3).

Konkret er det Forskningsministeriets plan, at ministeriet indledningsvist fastlægger nogle rammer. Herefter skal institutionerne komme med deres oplæg inden for rammerne, og herudfra skal de konkrete kontrakter så forhandles. Kontrakterne skal indeholde målsætninger, handlingsplaner og resultatmål.

På sektorforskning har vi gjort den erfaring at institutionerne skal være vågne i denne fase, for

de gode elementer har det med at blive tabt mellem de enkelte udkast!

Medarbejderne bakker gerne offensive initiativer op, som værner om den frie forskning, som sikrer forskningsbaseret undervisning og som medvirker til at udvikle og sikre alle ansatte gode arbejdsvilkår. Vi finder det derimod meget fattigt og forudsigeligt at fokusere på målbare resultater. Forskningsresultater man ifølge sagens natur ikke kender på forhånd er svære at formulere konkret ind i en kontrakt.

Forskningsministeriets direktør fortæller, at vi generelt selv skal sætte målene, men at der nok er "nogle detailmål", som ministeriet gerne vil markere. Samtidig skal kontrakterne afspejle ministeriets ønsker om at øget koncentration og styrkelse af fokusområder. Dette - sammenholdt med at kontrakterne i sidste ende skal godkendes i ministeriet - kan godt gøre os skeptiske med hensyn at sikre den frie og ukontrollerbare grundforskning.

Nogle steder i sektorforskning har kontrakterne betydet en åbenhed og dialog med omverden om deres ønsker og krav, fortalte tillidsrepræsentant Ivan Thaulow fra Socialforskningsinstituttet. De steder, hvor kontrakterne er lavet i et samspil med medarbejderne, har de skabt en forståelse for hvor institutionen bevægede sig hen. Det er altså vigtigt, at formuleringen af målsætninger i den indledende fase foregår som en bottom-up -proces, hvor medarbejderne får mulighed for at diskutere sig frem til, hvilke mål institutionen skal arbejde hen imod. Det er de ansatte selv, som kender instituttets/institutionens styrker og udviklingsmuligheder. Når det er præciseret, så må ledelse bære disse ideer videre i forhandlingerne med ministeriet.

Den negative konsekvens er ifølge tillidsrepræsentanten, at komplicerede forhold reduceres

til, hvad der står i kontrakten. På sektorforskning er det i høj grad måltal for produktion. Der bliver fokus på de sager, der står i resultatkontrakten og det indskrænker både institutionens og den individuelle handlefrihed.

Det er altså særdeles vigtigt at undgå, at målene ikke skal opgøres i kvantificerbare resultatmål.

Iet demokratisk samfund kan vigtigheden af åbenhed og dialog ikke understreges nok. Samfundet har krav på at vide, hvad ressourcerne bruges til. Men samfundet har også et krav om fri, uafhængig, kritisk forskning for bl.a. at sikre og kvalificere den demokratiske proces.

I sektorforskningen er der lavet meget detaljerede kontrakter om produktion. Efterfølgende har direktører fået personlige resultatkontrakter, hvor resultatløsn udløses hvis produktionen nås. På universitetsområdet har Forskningsministeriet omdøbt resultatkontakter til udviklingskontrakter. Måske har ministeriet indset at en produktions- fokusering kun skaber forandringer for forandringernes skyld, men ingen forvandling. Men hvad er det i grunden ministeriet vil have udviklet?

Ministeriets hensigt er bl.a. at klargøre formålet med universitetets aktiviteter. Med andre ord kan det ligne en udvikling mod styring af universiteterne generelt. Det er noget ganske andet end udvikling i forhold til kritisk og erkendelsesorienteret forskning.

Vi mener, at man skal bruge en udviklingskontrakt til at sikre medarbejderne de arbejdsvilkår, der er nødvendige for at få en arbejdsplads, hvor der er rum til inspiration, fordybelse, kontroversielle tanker og uforudsigelige resultater. Altså alt det, som ikke kan måles og vejes. Det skal gøres ved hjælp af en god personalepolitik, hvor man kan beskrive målene og midlerne. Det kan resultatkontrakterne positivt medvirke til.

HEMMELIGT UDVALG OM STILLINGSSTRUKTUR

Forskningsminister Jan Trøjborg har nedsat sin helt personlige ekspertgruppe, der skal komme med de annoncerede forslag til, hvordan universitets rekrutterings- og aldersproblemer skal løses – herunder en revision af stillingsstrukturen. Det er hverken muligt at få at vide, hvem ekspertgruppen består af eller hvad der er deres kommissorium.

Forskningsministeren annoncerede i august måned, at et ekspertudvalg skulle analysere universitetets rekrutteringsproblemer, karrieremuligheder m.m. så det bliver mere attraktivt at blive forsker og underviser. Han sagde dengang til FORSKERFORUM:

"Jeg vil ikke her og nu love 200-300-400 nye faste stillinger,

men at ekspertudvalget får til opgave at belyse problemerne og give løsningsforslag, herunder at forslaget om overtallige stillinger – meransættelser nu og aftrapning efter år 2005 – indgår. Men udvalget skal også se på forslag, hvor institutionerne eventuelt selv skal kunne klare det inden for egne rammer eller at konvertering af eksterne penge til faste stillinger vil kunne være med til at løse problemerne ..."

Udvalget skal præsentere en rapport inden for nogle måneder, dvs. at det formentlig afleveres til ministeren i slutningen af november. Det er uvist, om den rapport også bliver hemmelig ...

jø

FORSKNINGSSTYRELSE

Det bliver ikke en universitetsperson, men derimod en sektorforskningsmand, som sandsynligvis kommer til at stå i spidsen for Forskningsministeriets nye FORSKNINGSSTYRELSE. Ministeriet er ved at afslutte forhandlingerne med GEUS' hidtidige vicedirektør Jens Morten Hansen om stillingen.

Hensigten med den nye styrelse og den nye direktørpost er at centralisere styringen af forsknings- og fondsfunktionen under ministeriet. Styrelsen skal koordinere områderne

- rådgivningsorganet Forskningsforum
- de seks statslige forskningsråd samt
- dele af forskeruddannelsen (pt. Under Forskerakademiet i Århus).

Direktøren bliver således en magtfuld og stærk person, som bl.a. skal organisere et samlet rådgivningssystem "i overensstemmelse med den nye lov om det forskningsrådgivende system", skal udvikle grundlaget for en "resultatkontrakt" mellem Forskningsstyrelsen og Forskningsministeriet, skal koordinere rådernes strategiplaner m.m.

Forskningsstyrelsen kan ses en strukturændring, der skal styrke den overordnede koordination – styring – af bl.a. forskningsrådene, efter at det sidste år mislykkedes – efter massive protester – at få sammenlagt de enkelte forskningsråd ...

jø

*"Jeg tror ikke, at friheden bliver mindre med "udviklingskontrakter". Det drejer sig ikke om, at Forskningsministeriet skal til til at bestemme, hvad I skal lave. Det drejer sig primært om, at universiteterne skal blive bedre til at informere om jeres mål og resultater". **Universitetsdirektør Rudolf Straarup** (foto) på årets tværorganisatoriske tillidsmandskonference for DM'ere, DJØF'ere og IDA'ere inden for forsknings-/undervisningsområdet. Der deltog ca. 75 tr'ere.*

"Min erfaring med resultatkontrakten er, at det vigtigste for de ansatte er, at de selv fra starten går aktivt ind med formuleringen af mål m.m. for at få en positiv indflydelse ..." **Tillidsrepræsentant Ivan Thaulau, Socialforskningsinstituttet.**

PATENTLOV MED TVANG

Forskningsministeren er bestormet med hørings svar, som argumenterer mod tvang. Men Trøjborg holder fast på tvangselementer i patentloven, formentlig med enkelte moderationer

Forskningsminister Jan Trøjborg holder fast i grundelementerne i sit udspil til patentlov. Heri indgår såvel en anmeldelsespligt for forskerne som en publiceringsbegrænsning. Selv om de øvrige politiske partier udtaler sig principielt **”mod tvang og for frivillighed”**, så tegnede det i slutningen af oktober til et lovforslag med tvangselementer, men med moderationer i forhold til det første udspil.

Moderationernes sigte kan være flere: Det kan være, at humaniora og samfundsvidenskab friholdes fra loven. Det kan være en passus om, at væsentlige samfundsmæssige eller ”etiske” hensyn må vige for kommercielle interesser. Det kan være en kortere publiceringsbegrænsning end 4 måneder. Det kan være, at det kun er åbenbart kommercialiserbare opdagelser, som skal ”anmeldes”. Og så videre.

Forhandlingerne i Folketinget handler om, hvor moderationerne skal være i forhold til Trøjborgs bastante model.

Venstre accepterer moderationer

Trøjborgs politiske sonderinger viser, at Venstre er villig til at indgå på en model med moderationer.

Venstre forskningsordfører **Hanne Severinsen** blev bastant citeret for, at at der var for meget ”Store Bastian” over forslaget og at Venstre ville påvirke forslaget så tvangselementerne blev fjernet. Hun udtaler sig dog knap så drastisk efter at have forhandlet forslaget med forskningsministeren:

”Man skal finde et andet ordvalg, så der kommer mere frivillighed ind i loven. Forskere må ikke kunne straffes for ikke at anmeldte forskning. Man må finde en ordning, hvor både forsker og ansættelsessted får noget ud af det”. Hun siger dog også, at Venstre er villig til at indgå på en løsning, hvor fx den tvangsmæssige ”anmeldelsespligt” bliver blødt lidt op. Der må også findes en model, hvor det ikke tager 4 måneder at få afklaret, om man kan offentliggøre resultater: ”Vi må finde en mellemøsning, som alle kan leve med ...”.

Severinsen – der er formand for Folketingets Forskningsudvalg – lover, at lovforslaget ”som en meget speget og kompleks sag” kommer igennem en særlig høringsfase hos interessenter og eksperter.

De konservative negative

De Konservative er negative over for forslaget. De er imod tvangselementer og begrænsning i publiceringsretten:

”Vi mener, at hvis en forsker har gjort en ekstra ihærdig indsats, så skal han eller hun også belønnes for det. Hvis der er en gulerod, så giver man den også en ekstra skalle. Hvis man derimod afskærer forskerne fra selv at bestemme over en opdagelse, så slækkes den personlige motivation til skade for forskningen”, siger den forskningspolitiske ordfører **Brian Mikkelsen**. Partiet mener, at det optimale ville være, om der blev lavet frivillige aftaler mellem universitet og forskerne. Hvis forskerne på KU kan lave en aftale til alle parter tilfredshed om, at en trediedel går til forskeren, en trediedel til forskerens institut og en trediedel til en særlig forskningspulje, så er det en god model. Andre universiteter kan så lave deres lokale modeller, mener De Konservative.

Venstrefløjpartiet Enhedslisten (ordfører Søren Kolstrup) vender sig imod en hver form for tvang, og er derfor imod forslaget, selv med moderationer på tvangen. SF (ordfører Christine Antorini) vil have publiceringsbegrænsningen nedsat fra 4 måneder til 1-2 uger - og hvis det går igennem, så har de ikke noget imod anmeldelses-tvangen.

AC's hørings svar er blødt

Mens universitetslærerfagforeningerne mere eller mindre bastant har afvist tvangselementer (anmeldelsespligt), så har AC på vegne af fagforeningerne afgivet et blødt hørings svar til Forskningsministeriet. IAC's hørings svar – som udtrykker alle fagforeningernes holdninger – er der ikke en kontant afstandtagen fra tvangselementer; ordet ”tvang” indgår slet ikke for eksempel som negativ-karakteristik i hørings svarets om ministerens udspil. Der udtales således heller ikke betænkelighed ved anmeldelsespligten (at forskeren straks skal anmelde potentielt patenterbare opdagelser til universitetet, der så har 4 måneder til at overveje patentering). Tilsvarende findes ordet ”frivillighed” heller ikke som betegnelse for det ønskelige ...

AC udtaler i stedet meget blødt, at der må være ”positiv tilskyndelse” og at det ville være ”mest hensigtsmæssigt” at opnå en incitamentsstruktur ved at der

på universiteterne opbygges en serviceorganisation til at hjælpe forskerne.

Fagforeningerne: Nej til tvang

Forskningsministeriet har kun fået AC's hørings svar og ikke underorganisationernes, som er betydeligt skarpere:

DM's hørings svar mener, at lovforslagets tvang er invaliderende. I stedet bør der sættes på, at universitetet får mulighed for at opbygge patenterings- og udnyttelsestilbud, som forskeren frivilligt tilslutter sig, fordi de er attraktive. Og DM mener, at pålagt hemmeligholdelse af forskningsresultater strider mod den uformelle udveksling af forskningsresultater, der finder sted mellem forskningsgrupper.

DJØF's hørings svar vender sig mod de tvangsmæssige løsninger:

”I særdeleshed forslaget bestemmelse om indberetningspligt og forbud mod offentliggørelse af forskningsresultater – før indhentet tilladelse – er alt for vidtgående og stridende mod en langvarig forskningsmæssig tradition ...”

Ingeniørforbundet siger, at det ”er lidet sandsynligt, at tvangselementet er egnet til at opnå formålet, hvis man sammenligner med de erfaringer, man har med Lov om arbejdstageres opfindelser. Tvangselementet vil tillige kunne tænkes at indskrænke incitamentet for forskere til at frembringe opfindelser og burde erstattes af et frivillighedsprincip”.

Bløde hørings svar tolkes positivt

Forskningsministeriet vil ikke ud med hørings svarene, men disse er fulde af forbehold.

Det imødeses nu med spænding, hvordan Forskningsministeren vil omgå disse forbehold, når han i midten af november fremsætter det endelige lovforslag.

Forskningsministeriet har tidligere vist stor stilistisk kunst, når hørings svar skulle fortolkes. I sagen om ansættelsesbekendtgørelsen blev nogle hørings svar således fortolket som positive, ”enten eksplicit eller stiltiende” (Trøjborgs egen formulering i svar til Folketinget d. 12. August), hvis de ikke klart havde udtrykt en afvisning af forslaget ...

Nej til aktsindsigt

Forskningsministeriet har nægtet FORSKERforum aktsindsigt i de mange negative hørings svar, som er indkommet ved forhøringen om det kommende lovforslag.

Forslaget er åbenbart så kontroversielt, at ministeriet vil søge at begrænse debatten om sagen. Han vil have fred til at gennemføre sine politiske korridoraftaler, så der er sikret et flertal for loven, før den fremsættes.

Ministeriet har lov hjemmel til at nægte aktsindsigt, når der er tale om lovforberedende arbejde. Men så snart lovforslaget er fremsat, bliver hørings svarene offentligt tilgængelige.

Også AC – som er universitetslærer-organisationernes paraplyorganisation og forhandlingsparten med Forskningsministeriet – har nægtet FORSKERforum aktsindsigt i de enkelte medlemsorganisationers hørings svar. AC betragter hørings svarene som ”arbejdsdokumenter til brug for udarbejdelse af AC's hørings svar”.

FORSKERforum har derfor måttet finde interesseorganisationernes hørings svar på anden måde.

jø

jø

BRÆNDEMÆRKET FOR EVIGT

- efter påtale? En fem år gammel sag om plagiering blev taget op af rivalens svigerfar – og så var en lektor sværtet i offentligheden. Det er helt urimeligt, at lektoren skal straffes igen for ungdommelig dumhed, siger tillidsmanden

Hvor lang tid er forældelsesfristen på en påtale? Sådan lyder spørgsmålet efter at en lektor fra Mellemøststudier ved Odense Universitet er kommet i pressens gabestok, 2 år efter, at vedkommende fik en tjenstlig påtale for plagiering til populærvidenskabelige artikler.

Påtalen kom efter at hun i bladet Mellemøst Information havde fået trykt en række artikler, som manglede kildehenvisninger. Selv om plagieringen skete i 1992 og påtalen kom i 1995 er sagen nu rejst igen, fordi medarbejderen i mellemtiden er blevet lektor.

Tillidsmanden på Odense Universitet er forarget over, at sagen er rejst igen, først i DM's MAGISTERBLAD, og dernæst blev den taget op i den lokale Stiftstidende, hvor lektoren blev hængt ud ved navns nævnelse:

"Det er helt urimeligt, at man på den måde kan 'hævne' sig på ubestemt tid over for folk, som har fået en påtale. Hun fik påtalen for forseelser tilbage i 1992 og har siden arbejdet upåklageagtigt. Så dukker der et lektorat op, som hun viser sig at være den bedst kvalificerede til – og så skal hun selvfølgelig ansættes", siger tillidsmand Bjarne Andersen.

"Det er tilgiveligt, hvis man i sin adjunktperiode gør noget som ikke er smart og som man får en påtale for – og man så ikke gør det igen! Men det er forargeligt, at nogle hævder, at man med en påtale har gjort sig umulig i al fremtid, og dermed ikke får en chance for at komme over den dumhed..."

Forældelsesfrist for påtaler?

Tillidsmanden siger, at Odense Universitet tildelte hende en tjenstlig påtale. Gentagelsestilfælde ville det få alvorlige tjenstlige konsekvenser. Det har der ikke været, og tillidsmanden mener derfor, at det vil være helt urimeligt, hvis hun blev stigmatiseret i et ubestemt antal år på forseelsen. Der findes imidlertid ikke regler for, hvor lang tid en påtale skal hænge på en person, og universitetet har ikke angivet en tidsfrist for, hvornår den "bortfalder". Tillidsmanden hen-

viser således til lignende forhold, fx forskningsvognningsreglerne hvor der er en periode på to år til at rette op på manglende publicering eller forskning. Men det må jo i øvrigt være sådan, at jo grovere forseelse, jo længere frist.

I den mest kendte sag om plagiering fik en fysiolog i november 1994 frataget sin doktorgrad, en alvorlig advarsel og begrænset sine advancementsmuligheder de næste 5 år (se UNIVERSITETS-læreren nr. 80/1994).

Tillidsmanden vil på ingen måde bagatellisere Odense-påtalen: Plagieringen var en forseelse, som krævede en påtale, fordi hun ikke havde anført kilder. Men han mener, at det var en formildende omstændighed, at hun var en yngre og uerfaren medarbejder, der skrev nogle populærvidenskabelige artikler, der ikke var videnskabeligt meriterende. Samtidig var hun under et vist pres som en medarbejder, der havde en vis forpligtelse til at skrive til bladet – formentlig for at profilere instituttet, der var under opbygning. Nye institutter har særlige krav om at medarbejderne er ekstra udadvendte.

Bedømmelsesudvalg fik ikke noget at vide

Det er ingeniøren Klaus Illum fra Aalborg Universitet, der har rejst sagen, fordi han mener, at den har principiel betydning: Enten har bedømmelsesudvalget, der har lavet indstillingen til lektoratet, set gennem fingrene med den videnskabelige uredelighed eller også har den ikke fået besked om sagen, siger han og stiller i begge tilfælde spørgsmålstejn ved universiteternes evne til at håndtere følgerne af videnskabelig uredelighed.

"Bedømmelsesudvalget skal bedømme hendes lektorkvalifikationer. Påtalen hænger ikke sammen med hendes videnskabelige kvalifikationer, for hvordan skal bedømmelsesudvalget lade det indgå: Skal hun så ekskluderes fra ansøgerfeltet", spørger tillidsmanden. *"Nej, bedømmelsesudvalget skal ikke vide det, for så får det uoverskuelige konsekvenser. Det er helt urimeligt at rejse sagen på den måde, hvis man skal straffes for evigt for et enkelt fejltrin..."*

Tillidsmanden tilføjer, at de

plagierede artiklers emne lå uden for lektorens fagområde og uden for det opslag, som hun blev bedømt på.

Tillidsmanden mener – på linie med OU's administration – at den tjenstlig advarsel hører til i den lukkede personalemappe: *"Det er universitetets interne system, som skal drage konsekvensen, hvis hun ikke holdt sig på dydens smalle sti",* siger han

Klageren er svigerfar til rival ...

Tillidsmanden tilføjer: "Den offentlige omtale, som sår tvivl om hendes lektorhabilitet, er ikke principiel, men har nærmest karakter af straffeaktion..."

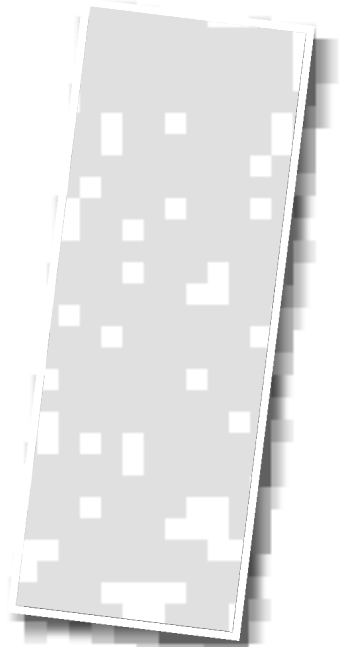
Som så ofte i den slags sager ligger der stærke personlige modsætninger bag mistænkeliggørelsen af lektoren. Tvivlen om lektorens habilitet er udløst efter en konflikt på instituttet mellem bl.a. lektoren og en udenlandsk lektor. Og det er denne udenlandske rivals svigerfar, der har udløst sagen. Han hedder Klaus Illum og er identisk med klageren ...

Hverken i sin klage til Forskningsministeriet, i MAGISTERBLADET eller i Stiftstidende nævner Illum imidlertid sine partsinteresser.

Tillægsstraf

Klageren har søgt at rejse sagen over for det sundhedsvidenskabelige Uredelighedsudvalg, som imidlertid har afvist sagen, fordi den ligger uden for det sundhedsvidenskabelige område. Med det nye system med uredelighedsudvalg på alle fagområder vil en humaniorasag kunne rejses i et formelt system. Tillidsmand Bjarne Andersen mener dog, at det er betænkeligt, hvis sagen kunne rejses efter at den er afgjort ved det lokale universitet: *"Det bliver jo ikke til at administrere, hvis flere instanser skal til at bedømme den samme sag og tilmed i flere omgange. Odense Universitet slog hårdt ned på plagiatet med en påtale, og så er den sag slut..."*

I fysiolog-sagen skete der faktisk det, at hun – efter at KU havde straffet hende – at KU igangsatte en yderligere undersøgelse af "substansen" i hendes

produktion. Denne undersøgelse kom til at vare 10 måneder (se UNIVERSITETS-læreren 87/1995). Det endte med en hvidvaskning af fysiologen – og undersøgelsen blev kritiseret for at være en tillægsstraf til én, der allerede havde fået sin straf.

Forskelle mellem hovedområderne

Tillidsmanden peger i øvrigt på et generelt problem, der ligger i, at der er forskellig publiceringstradition mellem fx lægevidenskab og humanora: *"Der er forskelle mellem hovedområderne. Humanister formidler ofte populære lærevidenskabelige, men det gør medicinerne næsten aldrig. Derfor skelner medicinerne – og Uredelighedsudvalget – ikke mellem de meriterende fagtidsskrifter og så populærvidenskabelige tekster. Og det er da et problem, hvis de forskellige typer artikler skal bedømmes på de samme behårde kriterier",* siger Bjarne Andersen og henviser til det fupudvalg (Uredelighedsudvalg), som nu skal etableres under de samme videnskabelige kriterier.

"Uden at bagatellisere plagiering, så må der altså være varierende krav til, hvordan man publicerer og angiver kilder i et internationalt fagblad og i Samvirke! Og hvordan er det for eksempel for dem, som definerer faglige emner i Encyklopædien: De får jo heller ikke ret til at klistre siderne til med kildehenvisninger?"

SÆRDOMSTOL

Forslag om at lave et fælles udvalg til vurdering af videnskabelig uredelighed for alle hovedområderne mødes med markant kritik

Forskningsministeriets planer om et fup- og fusk-udvalg, som skal behandle klager over videnskabelig uredelighed mødes med hård kritik fra enkelte parter. Det er først og fremmest forslaget om, at det skal være muligt at

fremkomme med anonyme mistanker, der vækker uro. Men der er også usikkerhed om, hvad der kan anmeldes.

KU-samfundsvidenskab, KU-teologi, Kulturministeriet, DTU siger direkte nej tak til udvalget. Og selv om Forskningsministeriet hævder, at der er indkommet 58 positive høringssvar, så rummer mange af disse kritiske bemærkninger til udformningen af det nye fupudvalg og til dettes kompetencer.

Det viser høringssvarene på det forslag til bekendtgørelse – **BEKENDTGØRELSE om Udvalget vedrørende Videnskabelig Uredelighed** – som Forskningsministeriet har modtaget. Forslaget lægger op til, at der skal oprettes et fælles udvalg for alle hovedområder på linie med det medicinske fupudvalg, som i de sidste 5 år har behandlet sager

på det sundhedsvidenskabelige område. Udvalget skal have underudvalg med sagkyndige – og der er mulighed for at indkalde særlige specialister ...

Fupanklager kan misbruges

Den kraftigste kritiker er KU-samfundsvidenskabelige fakultet, hvis tidligere dekan mener, at forslaget har karakter af særdomstol og at chikane-mulighederne er åbenbare:

”Man kan nemt forestille sig ondartede tilfælde, hvor en ansøger til et professorat, anonynt eller via en mellemmand, anklager en anden ansøger for videnskabelig uredelighed. At have en sådan sag liggende vil selvfølgelig være særdeles belastende for hæderlige forskere”, siger Christian Hjort-Andersen, der er professor på Økonomisk Institut.

Fupudvalget vil samtidig kunne misbruges af en hvilken som helst instans, som ser sig sur på en forsker. Kolleger, konkurrenter, organisationer, pensionerede professorer osv. Kan anmelde sager:

”Greenpeace vil for eksempel kunne anklage Bjørn Lomborg (statsvidenskabsmanden som bruger naturvidenskabelige detail-data til at mistænkeliggøre miljøaktivister, jø) for videnskabelig uredelighed. Modstandsfolk kan anfægte historikers syn på verdenskrigen (jf. Bryld & Warings bog om besættelsestiden, jø), osv.”

Flere høringssvar viser, at frygten for, at interessegrupper vil bruge fupudvalget er velbegrunder. Således anfører FTF (Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd) med glæde, at såvel enkeltpersoner, som organisationer og institutioner kan foretage anmeldelse.

Institutionernes eget ansvar

KU-samfundsvidenskab, KU-teologi og Danmarks Tekniske Universitet – og delvis det tekniske videnskabelige forskningsråd – mener, at det bør være institutionerne selv, som skal have myndigheden til at reagere i tilfælde af mistanker om videnskabelig uredelighed. Hvis fupudvalget nemlig bliver det eneste

eller øverste organ, som kan behandle sager, fratages institutionernes ledelse kompetencen til at reagere over for fupmistanker.

Med etablering af et fupudvalg etableres to parallelle systemer (fupudvalget og institutionens ledelse) med risiko for inkonsekvens i sagsbehandlingen og i reaktionerne på uredelighed. Det kan føre til bureaukrati og resourcespild, og kan betyde diskrepans mellem fupudvalget og ansættelsesstedet.

Århus Uni versitet fortolker forslaget sådan, at det fortsat er en mulighed for institutionerne selv at tage en fupsag op uden samtidig at foretage en anmeldelse.

KU-samfundsvidenskab påpeger også, at det er uklart, om det skal være en pligt at anmelde tilfælde af mistanke om uredelighed, eller om det blot er en mulighed, man kan bruge.

Kompetenceproblemer mellem fupudvalg og ansættelsessted opstår videre, når der skal drages konsekvenser af eventuel fup. I det tilfælde kan fupudvalget

- orientere ansættelsesmyndigheden
- henstille, at det pågældende videnskabelige arbejde skal trækkes tilbage
- foretage anmeldelse til en tilsynsmyndighed
- foretage politianmeldelse
- eller udtale sig om sanktioner, hvis ansættelsesstedet anmoder om det.

Flere høringssvar peger på, at fupudvalget ikke har nogen retslig status – ikke forbindende konstateringer – og at det derfor er ansættelsesmyndigheden, som må vurdere eventuelle sanktioner. Den store **sektorforskningsinstitution GEUS** opfatter ikke bekendtgørelsesudkastet sådan, at udvalget eksklusivt skal behandle anklager om fup. GEUS forbeholder sig ret til selv at behandle og vurdere sager og tage de nødvendige ansættelsesmæssige konsekvenser. GEUS mener da heller ikke at der i betænkningen ligger, at GEUS skal rette sig efter en afgørelse fra fupudvalget.

Anonymitet

Alle kan indbringe en sag for fupudvalget, ifølge forslaget. Sek-

torforskningsinstitutionen GEUS mener, at det bør begrænses til, alle, der har en retlig interesse, dvs. "ofre" som fagfolk, ansættelsesmyndigheder, tidsskriftsredaktører m.fl.

Ifølge forslaget åbnes der op for anonyme anklager. Det begrundes ikke, men muligheden er formentlig indført ud fra udenlandske erfaringer, hvor det viser sig, at "whistleblower'en" (sladrehanke) ofte er blevet sat under stort kollegialt og institutionelt pres, og er blevet den, som er sat under størst mistanke ved indledningen af en sag – og derfor afholder mange sig fra at lægge navn til en anmeldelse.

Mange hørings svar peger på, at det ikke sikrer den anklagedes retssikkerhed. Mange tager skarpt afstand fra, at et udvalg kan behandle anonyme anmeldelser, og siger, at det vil være betryggende med en klarere beskrivelse af, hvem der kan anmeldes. Anonyme anmeldelser kan øge risikoen for ubegrundede og personligt / chikanøst sigte, når den anonyme ikke skal stå til regnskab for sine anklager.

AC mener ikke, at det er rimeligt at tage anmeldelser op, som ingen vil vedkende sig.

Flere hørings svar peger på muligheden i, at tilbyde en anmelder anonymitet. Identiteten skal altså være kendt af fupudvalget.

Orientering af den anklagede

Ifølge forslaget orienteres den anklagede først om anklager, når og hvis fupudvalget bestemmer sig for at behandle klagen. Mange peger på, at det er uheldigt, at den anklagede ikke straks orienteres, når en mistanke er rejst.

"Den anklagede har ingen mulighed for at hindre, at der overhovedet opstår en sag", siger tidl. KU-dekan Christian Hjort-Andersen. Underudvalget afgør, om en anmeldelse skal behandles eller ej. Den anklagede har først mulighed for at få orientering om dette, når en sag foreligger.

KU-naturvidenskabelig b mener at såvel klageren som den anmeldte skal have lejlighed til at udtale sig om eventuelle eksterne sagskyndiges evt. habilitet og specifikke kvalifikationer i forhold til

klagens emne, før de endeligt udpeges til et underudvalg.

De manglende ankemuligheder påpeges fx af KU-humanior a, som finder det kritisabelt, at fupudvalgets afgørelse ikke vil kunne påklages til en anden instans.

Hvad kan anmeldes?

Der kan anmeldes forhold inden for et meget bredt felt, og det mødes af kritik.

Det Samfundsvidenskabelige Forskningsråd påpeger, at flere af punkterne er uklart formuleret, fordi der ikke klart skelnes mellem videnskabelig uredelighed og dårlig forskning, fx i pkt. 1. Konstruktion af data.

KU-jur a følger op med, at den brede formulering af fx "pkt. 1. konstruktion af data" åbner op for et stort antal klager over bagatelagtige forhold. Det vil derfor være rimeligt om der indføres et grovhedskriterium, så der tales om grov vildledning og om grov forfalskning og forvriddning.

Flere hørings svar taler om, at kriteriet for, hvad der kan rejses – "skal have betydning for dansk forskning" – er alt for bred og uklart.

KU-jura mener også, at det er forkert, når et ikke-forsættligt forhold kaldes uredelighed.

Odense Uni versitet har i øvrigt et forslag til et ekstra pkt 10: "Undladelse af korrektion eller tilbagekaldelse af fejlagtige forhold og resultater".

Forskellige videnskabelige traditioner

Kulturministeriets Forskningsudvalg – med bl.a. museerne og konservatorierne – konstaterer, at fupudvalget kan være af stor værdi på de eksakte videnskabers område, men fagområderne under Kulturministeriet er ineksakte. Afgrænsning, udelukkelse af grundløse anklager og afgørelser af sager er derfor svært, og over for det mest almindelige problem – tyveri – er forslaget nyttesløst, da det er vanskeligt at konstatere tyveriet / uredeligheden i en store mængde humanistiske litteratur. Derfor kan Forskningsudvalget ikke anbefale forslaget for sit fagfelt.

Der er få andre hørings svar, som påpeger, at der er forskellige

videnskabelige traditioner – fx i publikationsformer mellem humaniora og medicinsk videnskab – og at det kunne have betydning for, hvilke sager der kan rejses og hvordan de behandles.

Men det er særdeles interessant, at Forskningsforum – forskningsrådenes formænd m.fl. – direkte foreslår, at eksemplerne på, hvad der kan rejses mistanke om fjernes. Eksemplerne stammer fra det sundhedsvidenskabelige område og kan for nogles vedkommende give anledning til betydelig fortolknings tvivl på andre fagområder, hedder det.

De forskellige videnskabelige traditioner viser sig også i KU-humanioras svar, der kalder definitionen så vidtgående, at den omfatter kategorier, som ikke kan karakteriseres som videnskabelig uredelighed, fx pkt 4. Fejlagtig anvendelse af statistiske metoder, pkt. 5. Forvredet fortolkning af

fortrolighedsloven gælder. Nogle noterer, at fortrolighed og retssikkerheden for den anklagede taler for, at offentlighedsloven ikke skal gælde.

GEUS mener, at det bør præciseres, at ansættelsesmyndigheden har aktsindsigt, også selv om denne ikke er anmelder.

Publiceringstilladelse

Hovedstadens Sygehusfællesskab foreslår en tilføjelse, således at der til listen over det utilladelige føjes et nyt punkt: "Publikation uden institutionens accept". Sygehusvæsenet har været ude for sager i de seneste år, hvor en forsker er gået fra sygehuset og har taget forskningsresultater med sig som sin personlige ejendom. Og Sygehusfællesskabet ønsker således, at data retteligt burde udgå fra og konfirmeres af institutionen.

Forslaget har sine paralleller til

Til anmeldelse

Videnskabelig uredelighed omfatter handlinger eller undladelser, hvorved der i forskning sker forfalskning eller forvriddning af det videnskabelige budskab eller grov vildledning om en persons indsats i forskningen, og omfatter bl.a.:

- 1 Konstruktion af data
- 2 Selektiv og skjult kassation af uønskede resultater
- 3 Substitution med fiktive data
- 4 Fejlagtig anvendelse af statistiske metoder
- 5 Forvredet fortolkning af resultater og forvriddning af konklusioner
- 6 Plagiering af andres resultater eller hele artikler
- 7 Forvredet gengivelse af andres resultater.
- 8 Uretmæssig forfatterrolle
- 9 Vildledende ansøgninger

resultater og forvriddning af konklusioner samt pkt. 7. Fordrejet gengivelse af andres resultater. Disse kategorier bør i stedet karakteriseres som "dårligt håndværk", siger KU-humaniora.

Erhvervspr og ved HH-København rejser tvivlen, om relevansen og nytten inden for det sproglige område.

Offentlig indsigt

Mens der går ud fra, at forvaltningslovens regler skal være gældende, er det uklart, hvorvidt of-

Forskningsministeriets patentlov, og Sygehusfællesskabets argumenter går da også i den retning:

"Dette vil ligeledes understrege betydningen af samarbejdet mellem den enkelte forsker, og den institution, der 'huser' studiet eller forskningsopgaven", hedder det begrundelsen.

JØ

GEO-RATIONALISERING

En samling af alle geofagene i et Mammut-geocenter er ikke en trussel mod vip'ernes forskningsfrihed, forsikrer medlem af Chefkollegiet. Men forskningsområder kan komme i klemme

Forskningsområder kan komme i klemme i KU's nye mammut-geocenter, der medfører en mere håndfast prioritering af geoområdernes midler. Men det går ikke ud over den enkelte VIP'ers forskningsfrihed, forsikrer chefkollegiet, der regner med, at etableringen af Geocentret vil styrke fagenes internationale position, skabe nye initiativer og resultere i samdriftsfordele.

"De som kommer i klemme, er dem, der doublerer noget på andre institutioner. Det kunne for eksempel være geomorfologi, der er en dublering i forhold til Geologisk Institut. Der er mulighed for en rationaliserings gevinst. Og om den skal bruges til at udvide arbejdsfeltet eller til andre arbejdsfelter, det kan man jo altid diskutere", siger **instituteder Christian Wichmann Matthiesen fra Geografisk Institut og medlem af chefkollegiet** i KUNaturvidenskabs nye Geocenter, der skal bringe universitetsforskningen i et tættere samarbejde med sektorforskningen. Centret involverer Geografisk Institut, Geologisk Institut, Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser (GEUS), Dansk Lithosfære Center (DLC) og Geologisk Museum.

Wichmann understreger, at der ikke bliver tale om fyringer, men "Det, som kan styres på, er tilgang og afgang, med anskaffelsepolitik og ansættelsespolitik. I det her system kan man styre udviklingen, men man kan ikke tage for store sving. Og det gælder jo generelt hele universitetsverden".

Fagområder i klemme

Frank Hansen, lektor ved Geografisk Institut, er bekymret over Geocentret. "Jeg er generelt bekymret over, hvad der skal blive af os, der arbejder med socio-økonomisk geografi. Vores fagområde er ikke særlig godt medtænkt i betænkningen om Geocentret. I det hele taget er der ikke tænkt kreativt i konstruktionen", siger han til FORSKERforum, og nævner bl.a. at der mangler samarbejdet mellem geografisk planlægning på den ene side og Geocentrets andre fagområder. Men Wichmann mener ikke, at der er grund til nervøsitet. Etableringen af Geocentret ændrer ikke væsentligt på deres position, da også Geografisk Institut må foretage hårde prioriteringer.

Instituteder Jørn Rønso (Geologisk Institut) er også medlem af chefkollegiet. Han vil

ikke kommentere Wichmanns udspil om eventuelle rationaliseringsgevinster på Rønso's felt, dvs. grænseområderne mellem geografien og geologien.

Geologisk Museum er også kommet et lidt i klemme økonomisk. Budgettet for Geocentret er overskredet betydeligt, og det har betydet, at Geologisk Museum har mistet 10 millioner kroner, som de ellers havde fået sat i ud-sigt, forklarer **bestyrer Niels Hald fra Geologisk Museum**.

Men Hald er skuffet over, at Geologisk Museum kun har fået observatørstatus (ligesom DLC) i chefkollegiet.

Konflikt mellem anvendelse og grundforskning

Geocentret bliver underlagt tre ministerier: Undervisnings- og Forskningsministeriet og Miljø- og Energiministeriet, men både dekanen og Wichmann afviser, at det er et problem, at det skulle resultere i uklarhed. "Nej, det er ikke et problem", lyder det lakonisk fra dekanen. Ifølge Wichmann har det indtil videre vist sig, at der ikke har været problemer med at finde løsninger på de problemer, som Geocentret er stødt ind i. Han pointerer også, at chefkollegiet er baseret på en konsensus-model, således at der ikke kan tages bindende beslutninger uden, at der er konsensus blandt repræsentanterne i chefkollegiet.

Selv om der kan være potentielle konflikter mellem grundforskere og de anvendelsesorienterede forskere i spidsbelastninger, frygter Wichmann ikke, at de anvendelsesorienterede kommer til at dominere:

"Der vil kun være et problem, hvis der er fælles ejendomsret, men det er ikke tilfældet for Geocentret, hvor ejendommen forbliver på de involverede parter hænder", siger han. Han afviser også, at fællesejerskab bliver kilde til problemer, idet konsensusmodellen - at der skal være enighed i chefkollegiet - medfører, at der kan opstilles regler for anvendelse.

Ressortproblemet - at der er 4 ministerier involveret i modellen - kan blive kilde til problemer: "Jeg kan godt se problematikken. Det kan blive et problem på et tidspunkt, hvis der eksempelvis kommer en lodret ordre fra et af ressortministerierne, fx Miljøministeriet. Og i sådanne tilfælde vil man måske kunne blive tvunget til at prioritere anderledes", siger han.

Samdriftsfordele

Christian Wichmann Mathiesen mener, der er mange gode grunde til etableringen af Geocentret.

"Det her er et eksperiment med flere dimensioner. Det første niveau handler om, at lave noget helt nyt. Det helt nye er, at man arrangerer forskellige institutioner under forskellige ministerier i et forpligtende fællesskab. Det er altid sådan, at når der sker noget nyt, så opstår der en dynamik af fornyelsen. Den kan være positiv eller den kan være negativ, men vores forventninger er, at der kommer en positiv udvikling ud af det, at der kommer nye initiativer", lyder meldingen om Geocentret.

"Den næste dimension er den store masse, Geocentret. Den medfører, at man kan specialisere sig videre end de enkelte institutioner, og det er en måde at erobre

nye universitetsspecialer på. Geocentret kan drive en specialisering videre i det nye system, end i de mindre systemer. Man kan nå dybere i specialiseringen, da man må gå ud fra, at der er nogle rationaliseringsgevinster, som kan bruges til at etablere noget nyt. Rationaliseringen udspringer bl.a. af, at man ikke behøver at have de samme specialer flere steder".

"Den tredje dimension. Det er muligheden for samdrift. En så stor institution, som denne kan gå ud i verden med større kraft, med større tyngde, end de tre institutioner kan hver for sig, man har simpelthen flere ressourcer bag dig. Og det vil spille en rolle for vores evne til, at få forskningsprojekter ind, og for vores evne til at tiltrække studerende", slutter Wichmann.

KU's geocenter

Geocentret er et forpligtende samarbejde og bofællesskab mellem Geografisk Institut, Geologisk Institut, Geologisk Museum, Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser (GEUS), Dansk Lithosfærecenter (DLC).

Samlet rummer Geocentret 2 ud af 5 vip'ere på det naturvidenskabelige fakultet når GEUS er medtaget. Geocentret vil have ikke mindre end ca. 270 VIP'ere tilknyttet, her af 153 sektorforskere, samt 59 ph.d'ere. Hertil kommer en TAP-stab på små 230 personer.

Betænkning om Geocenter (nr. 1308/1995) lægger grundlaget for af mammut-projektet. Formålet er at bringe sektorforskningen - GEUS - og universitetsforskningen tættere sammen, og herigennem etablere et slagkraftigt geocenter af international karat.

Mammut-centret skal **ledes af et chefkollegium** med et medlem fra henholdsvis Geologisk Institut og Geografisk Institut, to medlemmer fra GEUS, et - endnu ikke udpeget - eksternt medlem, mens Geo-

logisk Museum og DLC udelukkende har observatørstatus. Alle beslutninger skal tages ved konsensus.

Geocentret vil have 4 ressortministerier: Undervisnings-, Forskningsministeriet samt Miljø- og Energiministeriet.

I første ombæring var Geocenteret **budgetteret** til at koste den nette sum af 190 mio. kroner til renovering af bygninger, men renoveringen vil sandsynligvis koste yderligere 30 mio.

Indsatsområderne er, jordskorpens geologi, sedimentære bassiners geologi, palæobiologi, overflade geologi og geomorfologi, stof- og energiom sætning, by- og regionalgeografi. Det er chefkollegiet, som skal præcisere, hvilke områder indsatsen skal koncentreres om.

Et spændende spørgsmål for de menige forskere bliver således, om det vil betyde en stærkere top-styring af forskning - og en tilsvarende indskrænkning af forskningsfriheden?

FORSKNINGSSTYRING

Forskningsministeriet forsikrer, at større styring ikke er motivet bag Geocentret. Men modellen giver mulighed for prioritering

Større styring har ikke stået på dagsordenen bag Geocentret. Du kan citere mig for, at det vil jeg gerne lægge hovedet på en jernbanesvle på. Vi har fuld tillid til chefkollegiet, der kører det yderst professionelt”, forsikrer direktøren i Forskningsministeriet **Ove Poulsen**, der sad med i udvalget bag geocenterbetænkningen.

Ifølge betænkningen bag Geocentret (Betænkning nr. 1308/Betænkning om Geocenter) skal **chefkollegiet** tildeles endnu uspecificerede beføjelser: ”chefkollegiet tillægges den kompetence, som vedkommende kompetente organer er enige om at overføre til chefkollegiet”. Chefkollegiet omfatter en repræsentant fra henholdsvis Geologisk og Geografisk Institut, to repræsentanter fra GEUS og en ekstern repræsentant (denne er endnu ikke udpeget) – Geologisk Museum og DLC har som nævnt observatørstatus.

Det er endnu ikke præciseret, hvilken kompetence, chefkollegiet skal have, men dekan Henrik Jeppesen medgiver, at konstruktionen åbner for en større styring af forskningen.

”Men jeg kan ikke lide ordet styring, i stedet foretrækker jeg betegnelsen koordination, men der kan godt blive tale om lidt mere hårdhændede metoder”, siger dekanen.

Chefkollegiet kan prioritere Medlem af chefkollegiet for geocentret **Christian Wichmann Matthiessen** siger:

”Altså, etableringen af Geocentret indbefatter efter min bedømmelse ikke en øget forskningsstyring over for universitetets lærere. Det kan betyde en større grad af pres for at gå i bestemte retninger, gulerødder i form af incitiver, rejser og køb af instrumenter bliver mere styret. Det kan godt betyde, at der kommer en klarere fokusering på ressourcellokeringen, men det kan ikke i sig selv betyde en større styring af den enkelte medarbejder, de styres efter Universitetsloven. Der er ikke ændringer på det område. De der ønsker at have deres frie forskning kan fortsat have det”, forsikrer Wichmann og fortsætter:

”Men det man kan forestille sig, som bliver forandret er, at der

vil blive flere ressourcer til specialområder. Det forhold at GEUS kommer ind med sine store ressourcer vil medføre nogle muligheder, som man kan knytte sig op på. Det betyder i sig selv, at der sker en kursændring i retning af, hvor ressourcerne er. Sådan virker verden”.

Grundforskning og anvendt

Universiteternes grundforskning er ikke truet af sammenlægningen af sektorforskningsinstitutionen og universitetet, mener Wichmann Matthiessen.

”Jeg tror, at en af konstruktions styrker er, at den anvendte forskning og grundforskningen kommer nærmere på hinanden, således at den abstrakte og langsigtede forskning får en bedre link til praktisk anvendt forskning. Det tror jeg er en styrkeposition ved hele konstruktionen. Dermed får GEUS et bedre grundlag for sin praktiske forskning, og universiteterne får en bedre mulighed for at teste teoretiske forskning”.

Han støttes af dekanen. Geocenter konstruktionen er ikke et skridt i retning af at universitets-

forskerne skal til at lave anvendt forskning, pointerer han.

Institutbestyrer Jørn Rønso forklarer, at Geologisk Institut især er gået ind i projektet for at styrke samarbejdet med GEUS og bringe sig med i den videnskabelige front. Han er på linje med den øvrige ledelse i spørgsmålet om styringen af forskningen, men forklarer, at samarbejdet med sektorforskningsinstitutionen GEUS vil kræve en mere langsigtet planlægning, da de kører en strammere forskningsplanlægning end universiteterne.

Adspurgt om hvordan magtfordelingen er mellem chefkollegiet og ministeriet, svarer Wichmann:

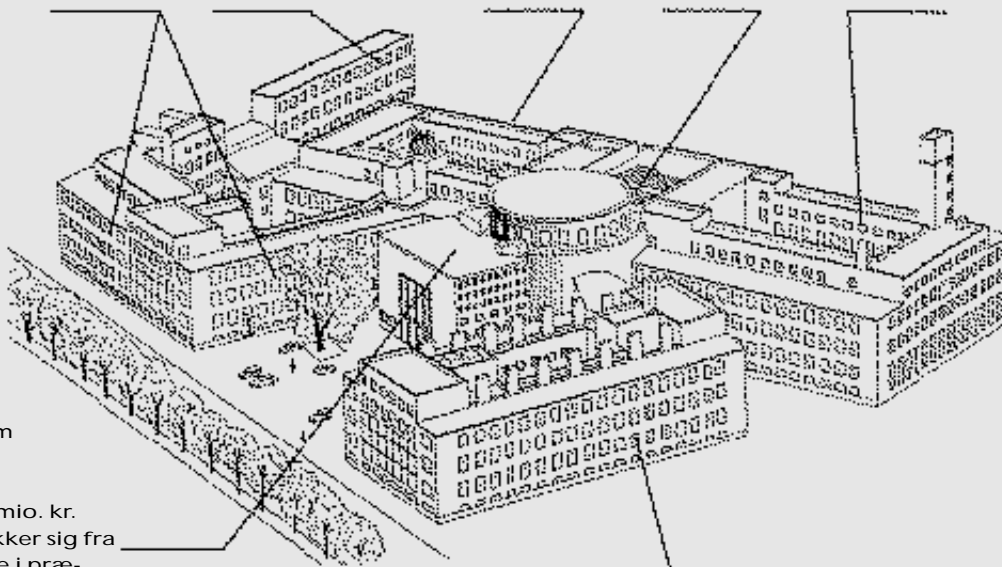
”På universitetet ligger magten, hvor den altid har ligget, dvs. i en kombination af rektor, dekanen og universitetsloven. Og på GEUS ligger den hos Miljø- og Energiministeriet. Begge systemer er så underlagt højere magter, universitetet er underlagt Forsknings- og Undervisningsministeriet, mens GEUS er mere direkte underlagt Miljø- og Energiministeriet”.

Geologisk Institut
VIP-stab: 49
Ph.d'ere: 13
Omsætning: 33,7 mio.kr
Forskningen er bredt anlagt. Bl.a. kan nævnes oceanbundens geologi, sedimentologi og mineralogi.

Geografisk Institut
VIP-stab: 36
Ph.d'ere: 25
Omsætning: 27,4 mio.kr
Forskningen er bredt anlagt. Den strækker sig fra GIS over landbrugsgeografi til socio-økonomisk geografi.

DLC
VIP-stab: 12
Ph.d'ere: 4
Omsætning: 31,5 mio.kr (inkl. husleje)
Pladetektonik og den østgrønlandske kontinentalrand, er blandt forskningsområderne.

Geologisk Museum
VIP-stab: 16
Phd'ere: 4
Omsætning: 12,4 mio. kr.
Forskningen strækker sig fra kontinentdannelse i prækambrium til palæontologi.

GEUS
VIP-stab: 153
Ph.d'ere: 13
Omsætning: 169,1 mio.kr (inkl. husleje)
Forskningen strækker sig fra studier i grundvandet i Danmark over undersøgelser af Grønlands indlandsis til oliestudier.

"ÅH NEJ, DER KOMMER HAM DER DØDEN"

Engagement fra underviseren, faglige og jordnære eksempler, grundig forberedelse, tænkepauser i forelæsningerne. Det er nogle af de pædagogiske tricks, som man kan bruge i undervisningen, lyder nogle af rådene fra Årets Underviser på naturvidenskab – som også synes mener, at undervisningen skal være meriterende ...

Hvis nogen skal sige noget positivt om mig, så er det, at jeg gør det enkelt, og at jeg er engageret. Det er ikke 'åh nej, der kommer ham der døden' ...", siger lektor Aksel Walløe Hansen om én af forklaringerne på, at netop han blev udvalgt til at modtage årets undervisningspris. Men engagement er ikke det hele: Også udstrålingen betyder meget over for eleverne. Idealet er Jens Martin Knudsen "Vi ved jo i fysikken alle sammen, hvem vi skal nævne som den gode underviser. Det er Jens Martin Knudsen. Han bliver altid nævnt som eksemplet på en god underviser. Jeg har selv haft ham for 30 år siden, så jeg kan godt huske ham som underviser. Og alle studenter er glade for ham, han får gode evalueringer, så derfor må han være idealet. Vi kan ikke pege på noget bedre", siger Walløe Hansen, der de seneste ti år har koncentreret sin universitetsgerning om undervisning og administration.

Jens Martin Knudsen er en god underviser, fordi han er utroligt engageret og gerne vil fortælle en historie hver gang, forklarer prisvinderen og fortsætter: "Og jeg tror, hemmeligheden ved den gode forelæsning er at vise engageret - hed, lade være med at se ud som om, åh, nej nu er jeg her igen ... Og så skal man tale direkte til folk, tale klart, og forklare hvad man vil".

Han lægger også vægt på, at undervisningen skal være spændende og levende og relateres til hverdagens erfaringer. Han bruger sjove pointer og sjove bemærkninger, uden at det ender i pop.

"Når man står med et problem i fysik, der kan være abstrakt matematisk, så skal man kunne relatere det til noget dagligdags, en konkret situation. Underviser man for eksempel i indviklet strømningmekanik, som de studerende ikke per intuition kan forstå, så kan man lede det over

til en anden ting, som de har intuition for," siger han, og åbner dermed for et andet kodeord: intuition: "Mennesker har en klar intuition for ting, som man flytter, slår til eller sætter energi til. Det kan vi forholde os til".

Det kender vi jo fra vores liv. "Konkret i meteorologien snakker vi om vejudsigter, dagens vejr og præsentationer af vejret i fjernsynet. Så er der masser af muligheder for at komme af med nogle sjove ting. Altså vi har det faglig og det jordnære aspekt - det underholdende".

Forskningsbaseret undervisning

Han mener ikke, at det er lettere at lave engageret undervisning, når den er forskningsbaseret.

"Det som Jens Martin Knudsen underviser i på første del, det har jo været kendt i hundrede år. Og når jeg underviser på første del, så er der jo også stof, som vi har kendt i mange år. Men så kan man jo relatere det til, hvor faget står i øjeblikket. Og der har du så gavn af at være med i fagets forhåbentlige front. Men hvis det var en gymnasielærer, der ikke fulgte med, så ville han kunne gøre det 'godt nok', men han ville ikke kunne drøge relationer til det, vi laver i øjeblikket. Og det interesserer også folk. Altså den fornemmelse, at der er noget nyt og spændende, noget de studerende kan drømme om måske at komme med i en gang", lyder det. Han understreger, at dette er vigtigt, selvom ikke alle de studerende bliver forskere senere i livet.

Han sørger også for at lægge tænkepauser ind i forelæsningerne, der ellers ellers skal være meget velforberedte. "Jeg skriver på tavlen, og bruger overheads så lidt som muligt, fordi der sker noget, når du står og skriver, så kører associationerne. Jeg står jo og tænker på det samme som de studerende, og kan så fornemme om de studerende er med, eller om der er emner, som jeg er nødt til

at udlægge på en anden måde". Men det mener han, ikke er muligt, når overheadsene kommer i stridige strømme. Han understreger, at tænkepauserne ikke må blive en dårlig undskyldning for manglende planlægning, men at de giver mulighed for lyn-evalueringer.

I stedet for overheads bruger han billeder. Næste gang har han tænkt sig at medbringe en bærbar computer, og 'live on stage' kaste billeder direkte op på et lærred. Han mener, at den slags kan medvirke til at gøre undervisningen mere spændende og samfundsrelevant. "Og den ny teknologi er jo også noget, de studerende kan komme til selv at bruge".

Lidt passive studenter

Dialog og intellektuel pingpong med de studerende holder Aksel Walløe Hansen meget af. Og det piner ham lidt, at de studerende generelt er for passive. "Det kan godt være lidt pinligt, hvis man stiller et spørgsmål, og der så er helt stille".

Han har sine tricks for at aktivere de passive: "Jeg spørger dem direkte, men det har jeg det ikke så godt med; det er ligesom, at man tigger eller lokker. Jeg ville meget hellere have, hvis der var kamp om at komme til at sige noget. I stedet aftaler jeg ofte, at der er nogle studerende, der skal komme med indlæg. For nyligt havde jeg et hold, hvor de som havde lyst, fik lov til at gennemgå en opgave, som om det var en mundtlig eksamen. Det har de studerende også haft meget glæde af. Og jeg presser meget på, for at alle får chancen. Det skal ikke være den samme gruppe, der står og taler hver gang".

"Og så kan jeg også godt lide, sådan midt i det hele, når der er en student, der regner ved tavlen, at spørge: sig mig er I enige med det? Og så tør de studerende også godt sige deres kolleger imod", kommer Walløe Hansen i tanke om.

Han understreger, at et godt socialt miljø er en vigtig ingrediens i den gode undervisning. "Jeg kan godt lide at snakke med de studerende. Og jeg tror, at en af de gode ting ved geofysik generelt er, at vi er absolut ikke holder nogen afstand til de studerende. For eksempel har jeg altid min dør åben", nævner han.

Hård, men ærlig kritik

Kodeordene indenfor megen pædagogik er, at de studerende skal have (k)ærlig, konstruktiv og konkret kritik, og at man altid skal starte med at rose, inden kritikken kommer, og så afslutte med at rose. "Jeg prøver at være ærlig. Jeg har ikke tænkt sådan over tingene, jeg kører nok sådan lidt mere efter fornemmelsen. Hvis vi er på specialniveauet, så vil jeg sige, at jeg føler, at det er mig magtpåliggende, at få klargjort både sproglige og faglige problemer, altså simpelthen sige, 'at det der må du lave om', men jeg vil aldrig jorde nogen" siger han.

Men de studerende skal ikke have det for let. "Jeg presser dem. Jeg ved også, at nogle tidlige har sagt, at jeg var hård undervejs, men til eksamen var jeg mild. Det kan da godt være, at jeg har været lidt bask, for systemet har jo noget barskt over sig. Vi uddanner folk til det højeste niveau, og der op kommer man altså ikke, hvis ikke man på en eller anden måde får nogen til at presse sig".

Skrivning på naturvidenskab

Han indrømmer, at han kan virke barsk og meget direkte involveret i vejledningen, men han "går al tid efter bolden, ikke manden". Og selvom han rådgiver meget kontant, presser han ikke en skrivestil ned over hovedet på dem. De skal selv udvikle deres egen stil, som de kan mestre. Og det er vigtigt, at vejlederen er meget involveret i vejledningen, for eller kommer det studerende til at

Hvordan?

Hvad? Hvor? Hvad?

Hvad er en god underviser? Hvordan strukturerer man en god forelæsningsforløb? Hvor tæt en kontakt skal man have med de studerende? Hvordan giver man en god, konstruktiv kritik af de studerendes arbejde?

Det er spørgsmål, som undervisere ved de højere læreanstalter ofte stiller sig selv. FORSKERforum har stillet spørgsmålene til lektor i geofysik, **Aksel Walløe Hansen**, der var en af de fire undervisere på KU-naturvidenskab, som modtog fakultetets undervisningspriser på 25.000 kroner.

famle i blinde. Så er det bedre at fortælle dem: prøv lige at gå den vej, prøv at skrive på den måde, strukturerer på den måde.

Et af problemerne med at give speciale-vejledning på geofysik er, at de studerendes sprog ofte er noget upoleret. "Personerne, der kommer her, har måske kun skrevet få sammenhængende sider i flere år, og så skal du til at træne deres skriftsprog op, specielt det skriftsprog, der kan bruges inden for specialet. Jeg har haft en specialestuderende, hvor der var gået flere år, uden at han havde skrevet større ting – det var inden vi fik bachelorprojekter. Da han så gik i gang med at skrive sit speciale, var det ret morsomt. Det var ligesom at høre en tale. Det var faktisk talesprog, udpræget korte sætninger og slang. Teksten var simpelthen fyldt med slang, og så måtte jeg sige til ham, at sådan og sådan ...

Det var han med på, og så blev hans tekst 'dumpet'. Han skrev det om, og allerede anden gang havde han fanget skriftsproget, men han skulle igennem den proces".

De svage i klemme?

I universitetsverdenen, der både skal bringe de studerende på det højeste niveau, og som samtidig er en læreranstalt kan de svageste godt komme lidt i klemme, mener Walløe Hansen. "Men jeg forsøger, at komme efter alle, at hjælpe dem. Jeg vil nok sige, at jeg bruger en del af tiden på, at forklare for dem der ikke er de bedste. Jeg siger ikke, at det må i selv klare".

Men det må samtidig ikke være på bekostning af de dygtigstes muligheder. "Der skal altså også være noget at se til for de mere skarpe hoveder. Jeg ville faktisk meget gerne køre en parallelundervisning, hvor de bedste rigtig kunne presses, hvor de kunne få noget at lege med. Men det er altså svært; jeg har det her andet års kursus med 20-25 studerende, og nogle af dem ville

egne sig til det, men ikke nok til at der er økonomi i det", vurderer Walløe Hansen.

Dårlige undervisere

Universitetet kan også spille en vigtig rolle i forbedringen af undervisningen, stimulerer til bedre undervisning, forklarer han. Som et eksempel nævner han uddelingen af undervisningsprisen, som han selv lige har modtaget. "Det er en god ting med en undervisningspris. Det signalerer at undervisning værdsættes".

Åbne evalueringer af lærerens undervisning er et andet element, som han lægger stor vægt på. Han har selv været med til at indføre den slags evalueringer på hele Fysik Institutet, da han var formand for Niels Bohr instituttets uddannelsesudvalg.

"Og det tror jeg nok, vi har fået en del ros for. Vi får fat i de lærere, der underviser dårligt. Men alligevel må jeg så indrømme, at hvis en person ikke har lyst til at undervise, så ved jeg faktisk ikke, hvad man skal gøre. Hvis ikke personen kan lide at undervise, så er der næsten ikke noget at gøre. Han skal være engageret og have en historie at fortælle. Han skal ikke føle, at han er presset ind i noget, som han ikke vil. Derfor har vi forsøgt at dele lærerne ud på de kurser, som vi har en fornemmelse af, at de vil synes om".

Han medgiver, at det er et problem, at undervisningen ikke er meriterede på samme måde som forskningen: "Ja, dybest set er der et problem. Og undervisningen er også tidskrævende. Og når du så bliver grebet af det, så gør du lidt mere ud af det. Og så kommer der også vejledning, for hvis du er kendt som underviser, så har folk også en tendens til at søge dig som vejleder på specialet."

Han har i de sidste ti år ikke brugt meget tid på at beslutte sig for forskning, men har været aktiv i

igangsættelse af nye uddannelsesinitiativer, forsknings-administration og -innovation samt siddet i ekspertkomitéer. Han har besluttet, at prioritere forskningen højere: "Nu skal der være ti-

tyve gode år til forskning. Men det er ikke nemt, for jeg kan jo godt lide at undervise".

POLITISKE ANSÆTTELSER

Der åbnes for skyggespil og for ikke-faglige ansættelser i den nye ansættelsesbekendtgørelse på universiteterne, siger to fremtrædende humanister: Den lukkede procedure vil føre til mistillid til sagligheden i bedømmelserne og i forskningsmiljøerne. Proceduren er helt fremmed for universitetskulturens åbenhed

I den gamle ordning var der indsigt og gennemsigtighed for den enkelte ansøger. En sådan ret til indsigt er altafgørende for et fagligt miljø. Med en lukket procedure underminerer man fagligheden. Det kan blive et 'skyggespil' med uigenomsigtighed og politisering – og ikke mindst mistro om præmisserne for det faglige miljø". Bare få måneder efter at den nye ansættelsesbekendtgørelse for universiteterne er trådt i kraft mødes den af skarpe reaktioner på universitetet. Den er totalt undergravende for den fagligheden, siger de to KU-humanister Ib Bondebjerg og Frederik Stjernfelt: "Den er et anslag mod universitetets autonomi, fordi den muligvis gør stigende politisk styring".

Angreb på universitetets grundlag: Fagligheden

Bondebjerg kalder bekendtgørelsen det største angreb på fagligheden i de sidste 25 år. "Ansættelsesbekendtgørelsen åbner nemlig op for, at der ved siden af de faglige kvalifikationer sniger sig skjulte kriterier ind: Nogle kan sige, at der er for mange mænd, så derfor vælger vi en kvinde, selv om hun ikke er så fagligt stærk som nogle af mændene. Andre kan sige, at der er mode og en del penge i et bestemt forskningsprogram for tiden, så derfor skal vi have en bestemt person. Og så videre. Der kan indlægges alle mulige skjulte kriterier, og konsekvensen bliver i værste fald, at det ikke længere er faglige kriterier, som bestemmer ansættelsen - men derimod politiske kriterier".

Stjernfelt mener, at nogle har været naive, når de troede, at en ny ansættelsesbekendtgørelse kunne være muliggøre en anden ansættelsespolitik:

"Måske var der progressive folk, som støttede bekendtgørelsen, fordi den kunne tjene til en køns- og aldershensyn m.m. i ansættelsespolitikken. Men den tankegang er rablende gal, fordi det går ud over det faglige hensyn (at man skal vælge den bedste ansøger. Hvis man nemlig åbner op for politisk styring på et felt, så åbner man også op for alle mulige andre slags indflydelser".

Mistillid og mistanker om nepotisme m.m.

Bondebjerg og Stjernfelt forudser en stigende mistillid til sagligheden i bedømmelserne og i forskningsmiljøerne, fordi der er indført en helt lukket procedure, hvor den ansættende myndighed ikke skal begrunde, hvorfor de netop har valgt den ene kandidat frem for den anden. Den enkelte ansøger må heller ikke få indsigt i bedømmelsen af de andre ansøgere, og kan derfor ikke kan vurdere bedømmelseskriterierne – og dermed fagligheden - i en helhed.

"I et uigennemskueligt system

vil der meget nemt kunne opstå mistanker om nepotisme eller magtmisbrug, fordi ingen kan kontrollere det saglige i ansættelsen. Der vil opstå et underligt rygtemarked: Hvorfor har de netop taget ham? Efter hvilke kriterier har hun fået stillingen?"

Sådanne spørgsmål er ødelæggende for miljøer, faglighed og for de involverede personer. Det hører ikke hjemme på universitetet, hvor vi er vant til at diskutere den slags åbent", siger Bondebjerg.

Stjernfelt ser et nyt magt-scenarion: "I de værste tilfælde kan man forestille sig, at ledelsen – en diffus betegnelse for rektor, dekaner og institutledere – foretager ansættelser efter hemmelige kriterier. Det er en magtkoncentration, som er helt i modstrid med universitetets ånd. Lederposterne får lige pludselig en helt anden betydning: Hvor de hidtil har været resultat af den videnskabelige selvorganisering, så bliver de pludselig magtbaser, som trænger helt ind i den videnskabelige kerne, nemlig ansættelsespolitikken".

Manglende prioritering

Efter den gamle ordning skulle bedømmelsesudvalget prioritere mellem ansøgerne: Her foretog et uafhængigt organ en faglig vurdering og prioritering, som godt kunne inddrage andre aspekter, fx pædagogiske kvalifikationer el.lign. Og bedømmelsen var åben for de implicerede, konstaterer de to humanister.

Efter den nye ordning skal udvalget kun prioritere i undtagelsestilfælde, hvor de udtrykkeligt bliver bedt om det. Men den almindelige praksis er, at bedømmelsesudvalget blot skal konstatere, hvem der er "kvalificerede": "Det betyder, at en forsker i superligaen bliver sidestillet med en fra 1. division, når begge bare bliver erklæret 'kvalificeret'. Men for det faglige betyder det, at man lukker for prioritering i bedømmelsesfasen og overlader stillingsbesættelse til en anden ansættelsesinstans, så åbner man op for politisering", konstaterer Bondebjerg.

Når der ikke længere skal ske en prioritering mister bedømmelsesudvalget sin autoritet. "Jeg vil tænke mig om 27 gange, før jeg går ind i et bedømmelsesudvalg. Hvem gider sætte sit faglige reonomé på spil, hvis man ikke kan føre en fagligt forsvarlig argumentation, der munder ud i en klar prioritering. Det er simpelt hen ikke attraktivt at sidde i bedømmelsesudvalg, når man risikerer at blive brugt til noget, som ikke er fagligt ...", siger Bondebjerg.

Lukket procedure

Det skaber utryghed, at ansøgeren ikke har mulighed for at kommentere bedømmelsesudvalgets

sammensætning: Om der er nogle som simpelt hen er inhabile eller om ansøgeren føler at kunne få en faglig retfærdig bedømmelse af personer, som har mulighed for at forstå ansøgerens forskning, siger Bondebjerg

Efter den gamle ordning kunne ansøgeren se indstillingen og de andre bedømmelser. Hermed var der en demokratisk og en faglig mulighed for indsigt i, hvordan ansøgningerne er behandlet som et hele. Hermed var det muligt at afveje forskellige faktorer åbent op mod hinanden. Det kunne ske ved at sammenholde de andres bedømmelse med ens egen. Bedømmelsen skulle prioritere ansøgerne mod hinanden og var dermed også i et vist omfang tvunget til at vurdere deres fagligheder.

Forskningsministerens begrundelse for, at ansøgerne ikke skal have indsigt i bedømmelsen af de andre ansøgere er, at folk udenfor universitetsverdenen så vil afholde sig fra at søge, fordi det vil blive kendt i en bredere kreds:

"Jeg giver ikke fem flade øre for det argument. Det kan måske fremføres som beskyttelse af folk i det private erhvervsliv, der søger ind hos konkurrenten. Men universitetet er ikke en privat virksomhed. Det er et sted, hvor der hele tiden føres en faglig dialog – og hvor bedømmelser i øvrigt også er et led i dialogen! Og hvis folk ikke vil stille op til denne dialog så hører de ikke hjemme på universitetet", siger Bondebjerg.

Klagesager

Under den gamle ordning handlede de typiske klager om bedømmelsesudvalgets sammensætning (at udvalget ikke dækker ansøgerens fagområder), om en ansøger der erklæres for ikke-kvalificeret (at bedømmelsen ikke har medtaget hele produktionen, at udvalget har 'læst den forkert', at produktionen ikke er 'fair beskrevet), om at der ikke er der er bedømt forhold som ikke fremgår af opslaget m.m.

"Vel var der klagesager under den gamle ordning, men det var oftest klager over de konkrete bedømmelser. Under den nye ordning vil de uklare præmisser for ansættelsen i sig selv skabe klager ...", siger de to humanister.

Uigennemsigtigt karriereforløb for de unge

Stjernfelt er som ny lektor selv i starten af et karriereforløb, og den nye bekendtgørelse har absolut ikke gjort universitetet mere attraktivt for unge ansøgere. Karriereforløbet var før bekendtgørelsen et forhindringsløb med kandidaturgrad, ph.d.-grad, adjunktur og nu tilføjes så uigennemsiglighed og uforudsigelighed: *"Som ny i systemet mødet du af en uforudsigelighed, der har præg af lotteri. Du må værste fald regne med, at din karriere bliver afgjort igen - nem personlige kontakter eller anden korridorpolitik.*

Du kan ikke være sikker på, at stillinger besættes efter faglige kriterier, og vil derfor tænke dig om to gange, før du vælger en universitetskarriere ..."

Opfordring til lederne: Åbenhed

Bondebjerg og Stjernfelt beder til, at bekendtgørelsen hurtigt bliver taget af bordet.

Indtil da håber de på, at dekaner og institutledere vil gøre det til almindelig praksis – og ikke en undtagelse – at de beder bedømmelsesudvalget om at prioritere ansøgerne. Og så opfordrer de i øvrigt til, at miljøerne i så vidt omfang som muligt offentliggør de kriterier, som der sker faglige udvælgelser på.

JØ

Universiteterne protesterer vildt mod undervisningsministerens mulighed for tvangsændringer efter evalueringer under en ny evalueringslov. Og der er også stor bekymring over klare forringelser af den faglige troværdighed

Det nye Evalueringsinstitut er slet ikke en selvstændig institution, som det ellers fremgår af par. 1 i lovforslaget. Det viser sig ved, at Undervisningsministeren skal have overdraget evalueringsrapporter 14 dage inden offentliggørelsen. Det viser sig også ved, at lovforslaget angiver de metoder, som ministeriet ønsker, at instituttet skal anvende i sit kommende arbejde. Disse elementer tyder på, at det nye Evalueringsinstitut ikke er uafhængigt af Undervisningsministeriet, siger universiteternes Rektorforsamling, som ikke lægger ikke fingrene imellem i karakteristikken af lovforslaget om et fælles Evalueringsinstitut for alle uddannelsesniveauer.

"Med nærværende lovforslag påtænker man ikke blot at sætte universiteterne udenfor indflydelse hvad angår tilrette-læggelse af kontrol- og evalueringssprocedurer, men også at fratage institutionerne det egent-

hverved alle evalueringsområderne bliver parallelle.

Stort set alle universiteters høringsvar markerer, at det nuværende Evalueringscenter fungerer tilfredsstillende, men den nye model vil betyde klare forringelser af såvel fagligheden som troværdigheden i evalueringerne.

"Hele tonen og synsmåden i pålægsparagraffen er en tilbagevendende til tidligere tiders centralistiske tankegang og er i direkte modstrid med principperne om selvstændige og ansvarlige institutioner", siger DTU's høringsvar, som kalder det "et massivt tilbageskridt".

Truslen om påbud fra Undervisningsministeren

Det vil hverken gavne evalueringssproccen eller opfølgningen, at Undervisningsministeren vil kunne bruge en evaluering til konkrete påbud (jf. par. 12) om uddannelsers kursusindhold, om opprioritering af nogle områder

kræmmeri" mellem parterne (Rektorkollegiet).

Påbud vil også være i strid med universitetslovens faglige selvstyre og med metodefriheden. Og de hidtidige opfølgningssmuligheder er fuldt ud tilstrækkelige: Uddannelserne er forpligtet til at forholde sig til evalueringsrapporternes anbefalinger og til at redegøre for, hvordan de følger op på evalueringerne.

Påbud får en ublid medfart i mange høringsvar – bl.a. fra Humanistisk Uddannelsesråd, Gymnasieskolernes Lærereforening, Skoledirektørforeningen, universiteternes Rektorkollegium og alle universiteter - til Undervisningsministeriets høring om det nye Evalueringsinstitut, som skal omfatte alle uddannelsesniveauer og hvor det hidtidige Evalueringscenter for universiteter m.m. bliver en underordnet del.

Rektor kollegiet kalder påbud for "overordentlig uhensigtsmæssigt", og en direkte modarbejder for udviklingsperspektivet i en evaluering. KU kalder lovforslaget "et klart tilbageskridt".

KU-humanior a, som har haft flere konfrontationer med Undervisningsministeriets ønsker om at blande sig i opfølgninger, siger, at det ikke er en "kosmetisk rettelser, men et grundskud mod selvstyrefilosofien" og vil virke direkte modproduktiv over for åbenhed.

KU-sundhedsvidenskab b peger på en nyligt afviklet evaluering, at man fuldstændig løsrevet fra evalueringsrapporten anbefalede væsentlige omlægninger af uddannelsen. Evalueringen er således et indirekte redskab til at "gennemtvunge udokumenterede eller politisk begrundede ændringer af uddannelsers sammensætning eller indhold"

Uklar underopdeling efter faglighed

Et generelt forbehold over hele linien er, at uddannelsernes og uddannelsesniveaernes særkende afspejles ikke i organiseringen af Evalueringsinstituttet. Det kræver, at der sker en præcisering

af, hvordan de enkelte niveauer organiseres og behandles under en evaluering. En nye model må således klargøre forskellen mellem råd med overordnet rådgivningsansvar på den ene side og så råd, der alene beskæftiger sig med en enkelt kategori uddannelser.

Folkeskolernes Lærereforening finder det problematisk, at der tilstræbes en fælles kvalitets-systematik. Principper for evaluering må målrettes de enkelte uddannelsesområder med deres specifikke formål og vilkår

AC foreslår således en (afdelings-) struktur med ekspertise inden for 5 områder: folkeskole, ungdomsuddannelser, korte videregående, mellemlange og de videregående uddannelser.

Bestyrelse uden universiteter?

I praksis er der også et generelt forbehold over for udpegningen af bestyrelsen, som er sammensat med tre repræsentanter for hver uddannelsessektor (folkeskole, ungdomsuddannelser og universiteter m.m.), for voksenuddannelsen dog kun en repræsentant. Der luftes mistro over, om disse brede repræsentanter vil være i stand til at se på tværs af fagligheder, og udpegningen af repræsentanter er naturligt også et slagsmål. **AC** mener, at pladserne er meget uensartet fordelt. De videregående uddannelsers har mange forskellige niveauer og med forskelligt sigte, fra mellemlange seminarieuddannelsen/sygeplejeuddannelsen til lange ph.d.-uddannelser. Således har det forholdsvis lille seminarieområde garanteret 1 repræsentant (gennem seminarierådene). Derimod påpeger **AC**, at universiteterne ikke er garanteret bare én af de 3 pladser for de videregående uddannelser, og kræver, at der tilføjes et ekstra bestyrelsesmedlem, som skal gå til universitetsområdet.

Flere parter peger samtidig på, at Undervisningsministeriets indirekte indflydelse skærpes gennem uddannelsesområdet. **Rektorkollegiet** og **KU** mener, at der er en betænkelig uoverensstemmelse mellem Evalueringsinstituttets

lige ansvar for at følge op på evalueringerne og reelt at placere dette i Undervisningsministeriet", udtaler **Rektorkollegiet** gennem formanden DTU- rektor Hans Peter Jensen. Ministerpåbud gælder for alle andre områder, men endnu ikke på universitetsområdet, men det vil blive ændret gennem en snarlig ændring af universitetsloven,

og nedprioritering af andre, om pædagogiske tilrettelæggelse, prøveformer e.l., siger mange høringsvar.

Truslen om kontrol vil nemlig kunne få afgørende betydning for instituttets valg af evalueringsmetoder og -principper, og vil sætte andre dagsordener for den vigtige selvevaluering. Det kan føre til "hemmeligheds-

påstulerede autonomi og så sammensætningen af bestyrelsen. Denne er nemlig sammensat med udgangspunkt i uddannelsesrådene, og da disse er udpeget af Undervisningsministeren opfatter Rektorkollegiet disse som en del af Undervisningsministeriet og derfor alt andet end uafhængige!

Forskningsevalueringer?

AC påpeger samtidig, at universiteterne forskningsbaserede element må indarbejdes som et særligt vilkår for denne sektor. Modellen giver mulighed for, at Evalueringsinstituttet kan indgå særlige aftaler med Forskningsministeriet om forskningssiden, men det bør præciseres, at forskningsbaserede uddannelser skal evalueres på grundlag af både forskning og uddannelse m.v. og at der udtrykkeligt skal indgås en aftale med Forskningsministeren om koordinering af evalueringer. Og AC mener, at det optimale ville være, om Evalueringsinstituttets afdeling for universiteter blev tilført ekspertise, så der kan laves forsknings-/uddannelsesevalueringer.

Betænkelig sammenblanding af bestiller og modtager

Nogle høringsvar er bekymret for en top-down model, hvor ministeriet/ bestyrelsen bliver det udfarende niveau.

Humanistisk Uddannelses - råd siger, at udformning af kommissorium og ikke mindst nedsættelse af evalueringsgruppe (styregruppe) er et centralt og kritisk element i evalueringerne, og at denne fase er afgørende for den faglige kvalitet og troværdigheden i processen, rapporten og anbefalingerne. Formulering af kommissorium og nedsættelse af styregruppe bør derfor varetages "med den fornødne faglige indsigt", hedder det. Heri ligger en kritik af den måde, som evalueringer tænkes igangsat på i det nye institut.

Ifølge forslaget er det Evalueringsinstituttets bestyrelse, som får kompetencen som opdragsgiver (beslutning om evaluering,

fastlæggelse af kommissorium og evalueringsgruppe samt modtager af rapport). Andre – herunder uddannelsesrådene – kan købe sig til evalueringer (som indtægt-dækket virksomhed).

Det finder **Uddannelsesrådene og deres Formandskollegium, Rektor kollegiet m.fl.** særdeles betænkeligt for de videregående uddannelser, fordi der hermed sker en sammenblanding, hvor rollen som igangsætter og ansvarlig for gennemførelse af evaluering nemt kan opfattes som "enevældigt" af uddannelserne. Det kan føre til modvillighed og mistro over for evalueringens anbefalinger, mener **Formandskollegiet**, at det – som hidtil for Evalueringscentret – er "konfliktafværgende", at rollen som opdragsgiver og som udførende er fordelt på to organer.

Formandskollegiet har i den nuværende evalueringsmodel for de videregående uddannelser rollen som opdragsgiver. Det har givet en sammenhæng mellem rådgivningsorganer og evalueringer, mener man – og den sammenhæng findes ikke i samme grad i den nye model. Det betyder bl.a. at uddannelsesrådene som sparringspartnere i en opfølgning ikke vil have den samme betydning.

Bureaukrati og dataindsamling

En del høringsvar bekymrer sig om det er muligt at etablere en sådan mammutinstitution, og om samordningen ikke vil føre til bureaukrati. **Århus-humanior a** taler ligefrem om, at instituttet "vil sikre beskæftigelsen for et stadigt voksende mellemlag af kontrolanter ..."

Århus-samfundsvidenskab b mener, at der lægges op til en "maskinstation" for evalueringer, som er i direkte modstrid med den medspillende evalueringsinstitution, som Nordskov Nielsen –udvalget foreslog i en rapport fra juli måned (se FORSKERforum 11/: Evalueringscentret til eksamen).

KU-samfundsvidenskab b fremfører således bekymring det tids- og ressourcerelevende i

Evalueringsinstituttets hjemmel til at indhente alle former for data for uddannelser og institutioner. (Gymnasieskole-sektoren brokker sig over, at evalueringer i fremtiden kan kræve oplysninger om enkeltklassers karakterer ved eksamen m.m.)

§12. Påbud.

Undervisningsministeren kan fastsætte regler om evaluering, opfølgning herpå, kvalitetsudvikling, kvalitetskontrol og lærerkvalifikationer, og ministeren kan give uddannelsesinstitutionen, den ansvarlige myndighed, den praktikantervalgte myndighed m.fl. påbud om opfølgning ...

Kvalitetsudviklingspulje

Enkelte af uddannelsesrådene peger også på, at det ville være naturligt, at rådene "høres" om evalueringernes konklusioner og anbefalinger, herunder uddannelsesstedernes indsendte handlingsplaner. Herved får Evalueringsinstituttets bestyrelse en faglig vurdering af opfølgningsarbejdet.

Universiteter og flere af **uddannelsesrådene** konstaterer, at et effektivt opfølgningsarbejde kræver, at der indføres en "kvalitetsudviklingspulje". Det vil være et incitament til at lave de nødvendige kvalitetsforbedringer.

Uddannelsesrådene får indføjret en af deres kæpheste: At de får konkret bevillingskompetence, og dermed ikke bare er "rådgivende". Uddannelsesrådene har ved forskellige lejligheder forsøgt at få rådighed over pengepuljer, så de i højere grad kunne være med til at styre.

Arbejdsgiverne kræver ranking

Forslaget lægger ikke op til at rangordne uddannelser, og de enkelte medarbejdere skal heller ikke bedømmes.

Arbejdsgi verforeningen kræver en stærkere sammenhæng mellem evalueringsopgaven og aftagersidens arbejdskraftbehov. Ordet ranking nævnes ikke direkte, men der stilles krav om et "kvantitativt målingsmateriale, der kan danne udgangspunkt for internationale sammenligninger". Der skal således lægges vægt på resultat-baserede målingsmetoder og at disse baseres på klare deklARATIONER over de enkelte uddannelsers indhold og fastsatte kvalitetsmål: "Prioriteringen af en sådan målingsstrategi vil øge evalueringens gennemskuelighed og mindske usikkerheden om de enkelte uddannelsers kvalitet for såvel studerende som institutioner og aftagere".

jø

REKRUTTERING TIL NATURVIDENSKAB

Naturvidenskabsfestival'en er slut og spørgsmålet er, om sådanne fremstød trækker flere studerende til naturvidenskab. Kortere målrettede bacheloruddannelser er måske et vigtigere middel, mener aktiv underviser

Altså, jeg ved det jo ikke, men vi har gjort meget gennem årene for at tiltrække nye studerende. Vi har lavet brochurer, vi holder mange foredrag, vi tager ud på gymnasierne, de kommer her ind, vi har besøgsdage og alt muligt. Men det hjælper ikke så meget".

Aksel Walløe Hansen, lektor i geofysik, tvivler på, at det er manglen på de store forkromede præsentationer, som afholder de unge fra at søge de tekniske og naturvidenskabelige fag. I stedet for de store kampagner mener han, at en mindre ændring af uddannelsernes målsætninger ville give bedre resultater. Vejen frem er flere kortere målrettede uddannelser. Han peger konkret på succes'en ved etablering af en treårig bacheloruddannelse i meteorologi: "Vi sælger meteorologiuddannelsen på, at den er mere målrettet, og at vi har en aftale med en aftager; aldrig på at den skulle være lettere", forklarer han.

Uenighed mellem Århus og København

Dekanen ved Århus' naturvidenskabelige fakultet, Karl Pedersen, er generelt enig i, at naturvidenskab må gøre noget nyt, og at kortere målrettede uddannelser, fx meteorologiuddannelsen, er et eksempel.

Karl Pedersen mener også, at det måske er en ide at gøre gymnasielæreruddannelsen 'lettere' – indføre differentieret undervisning – samt at gymnasielæreruddannelsen skal afsluttes med flere didaktiske fag og færre naturvidenskabelige fag.

Henrik Jeppesen, Dekan KU-Naturvidenskab, er til gengæld uenig. Generelt set har vi ikke haft gode eksempler med de kortere målrettede bacheloruddannelser på Københavns Universitet, forklarer han.

Festival som kriseløsning?

De naturvidenskabelige fag skal på en kæmpe charmeoffensiv for at få krognen i flere studerende.

De mangler studerende. I perioden 1992 til 1998 er antallet af optagne på de naturvidenskabelige fag faldet med 13 procent, mens det er faldet med 29% på Danmarks Tekniske Universitet, DTU. I samme periode har de humanistiske fag oplevet en vækst på 11 procent, oplyser Mandag Morgen / Strategisk Forum.

Og naturvidenskabsfestivalen i begyndelsen af oktober skulle være et af de store trumfkort. Her kunne interesserede stifte bekendtskab med ikke mindre end 1500 forskellige naturvidenskabelige arrangementer, strækkende sig fra 'naturhistorien bag opdagelsen af nye enzymer og lægemidler' over 'bakteriers sociale liv' til svaret på spørgsmålet 'hvorfor holder broer?'.
Og interessen har været stor.

"Vores indtryk er at det er gået rigtig godt. Århus Universitet er blevet lagt ned af folkeskoler, og Odense Universitet har slet ikke ville have deres arrangementer nævnt i naturvidenskabsfestivalens kataloget, da de har haft alt for mange forhåndstilmeldinger. Men nogle arrangementer er blevet aflyst pga. manglende tilmelding og selvfølgelig har kvaliteten også været svingende", siger **Charlotte Dester**, der er projektkoordinator på Naturvidenskabsfestivalen, til FORSKERforum. Hun kan ikke sætte mere præcise tal på antallet af besøgende, men forklarer, at Evalueringsscentret barsler med en mere udførlig rapport den første november.

Næsten alle de landsdækkende aviser skrev artikler fra festivalen, og Politiken endda udgav et særtryk, hvori interesserede kunne finde beskrivelser af samtlige arrangementer. Hvis festivalens skal nytte noget, er det nødvendigt med en opfølgning, mener hun, men festivalens fremtid er usikker. I øjeblikket ved vi ikke, hvad der kommer til at ske, forklarer Charlotte Dester, der i øvrigt har en beklagelse: "Dansk erhvervsliv

har været en dyb skuffelse. De har kun bidraget med 20 arrangementer ud af mere end 1500, og det er vi selvfølgelig kede af".

Folkeskolens og gymnasiets skyld

Der bliver ofte henvist til folkeskolens og gymnasiets stadig dårligere formidling af naturvidenskabelige emner, når den vige søgning skal forklares. Forskningslektor Kirsten Paludan, der har lavet en undersøgelse om unges holdning til at læse naturvidenskab, mener, at naturvidenskaberne i folkeskolen skal opprioriteres, at lærerne i gymnasiet og folkeskolen skal vide noget mere, samt at der skal være rammer for en vis undervisningsdifferentiering i folkeskolen (FORSKERforum nr. 118/oktober).

Men den placering af ansvar køber Aksel Walløe Hansen ikke. "Jeg ved godt, det er en yndet historie, men den er jeg lidt kynisk overfor, selvom der da er lidt om det. Og hvis man ser det historisk, så er der ingen tvivl om, at gymnasiet tager ting væk. Der er ting, som eleverne ikke får lært. Men betyder det, at der er folk, der ikke kommer ind til os? Jeg tror ikke, at gymnasiets problem filtrerer specielt mange fra i øjeblikket".

"Ulven kommer"?

Aksel Walløe Hansen afviser ikke, at der også mangler såkaldte 'role-models' inden for de naturvidenskabelige fag, som de studerende i dag kan identificere sig med, hvor de tidligere havde Niels Bohr. "Men så skal medierne jo til at skrive om os på en helt ny måde", siger han.

Endelig mener han også, at vi skal passe på ikke at råbe ulven kommer for tit. Få studerende resulterer ikke nødvendigvis i en krise for fagene.

"Vi har de jo lidt med at klynke i det danske samfund. Men vi må jo se i øjnene, at den naturvidenskabelige og teknologiske udvikling er sket under be-

tingelser, der er dårligere end dem vi har nu. Der var jo ikke ret mange, der var uddannet fysikere i slutningen af 1800-tallet. Og Bohr dukkede op fra et lille miljø, så et lille miljø er ikke ensbetydende med, at de ikke får store ideer", siger han, og hentyder dermed til, at diskussionen i dag handler for meget om størrelse fremfor kvalitet. Men han understreger, at det er en kompleks situation, at der bl.a. kan komme til at mangle lærere, hvilket kan give ubehagelige langtidseffekter.

vl

UNIVERSITETSKARRIERE, VORHERRE BEVARES

Der er sat alt for lidt tid af til forskning på KU-naturvidenskab. Universitets-karrieren er derfor ikke er attraktiv for de unge; de vælger i stedet det private erhvervsliv, mener lektor, der har set på en forskers tidsforbrug på årsplan

Universitetsforskere på det KU-naturvidenskab er reducerede til rene sommerforskere, da der overhovedet ikke er tid til forskning i semestrene, hvor de drukner i undervisning og administration, mener Erik Bahn, der er lektor på Genetisk Afdeling. Det forhindrer rekruttering af de bedste studerende og phd'ere, der kan få bedre betingelser i det private erhvervsliv. Situationen er så grel på universiteterne, at de bedste af de unge vælger det private erhvervsliv, hvor der er bedre økonomiske ressourcer, mere holdarbejde, mere tværfaglighed. "Jeg kender eksempler på unge, der siger 'universitetskarriere, Vorherre bevares'", siger han.

Universiteternes bedste kort er den frie grundforskning, men den ret anfægtes også i disse år. Hvis universiteterne skal fastholde de unge hoveder, er der ingen vej uden om højere basis bevilling, ordentlig løn, mindre undervisning og gode arbejdsvilkår, og så skal forskningsministeren ikke trække fjollede patent-løve ned over hovedet på forskerne, mener Bahn.

Han pointerer også, at undervisningsbyrden går hårdt ud over adjunkterne. "De løber rundt med tungen ud af halsen, men sy-stemet forhindrer dem i forske til strækkeligt, og så kan de ikke stå sig i konkurrencen med smarte post-docs, når de lægger billet ind på lektorstillingen", siger Bahn. Et adjunktur kan dermed under de nuværende betingelser godt være en blindgyde.

Et arbejdsårs tidsfordeling

Ifølge Erik Bahn går stort set hele dagen i semestrene til undervisning, mens den resterende tid er spredt og usammenhængende og derfor uanvendelig til forskning. Han har beregnet, at en arbejdsuge sammenlagt har 12,5 time til forskning, hvilket alene kan bruges til blot at følge med i litteraturen.

Formelt set består en lektors arbejdsår af 1880 timer, men når

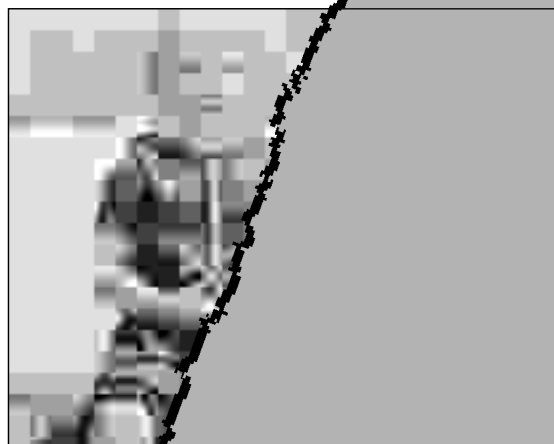
undervisning, forsknings- og studieadministration, ferie mv. er afholdt, er der kun 757 timer tilbage til ren forskning. Det skyldes, at ud af de 1125 timer som årligt er til rådighed til forskning, så ryger 368 timer til eksamensafholdelse, forskningsadministration og ferie). (Bahns beregninger er baseret på fakultetets egne tal).

Ubetalt forskning

Men i praksis ser situationen ofte værre ud, da forskningstiden i semestret ligger i en meget hektisk periode, hvor studerende ofte afbryder. "Og hvis en medarbejder holder et seminar, så er forskningstiden gået for den uge. Der er næsten ingen tid til forskning", siger Bahn.

"Resultatet er at vores forskning reelt er overarbejde, som vi ikke bliver betalt for. Og det kan kun lade sig gøre fordi, det er et con amore-projekt. Men det er også en nødvendighed med at inddrage fritiden, da dekanen tager sin opgave om forskningsvognning alvorligt", siger han. Men den forskning som forlanges – og som forskeren gerne selv vil leve op til – kan ikke gennemføres inden for den afsatte tid, og det resulterer i en stor utilfredshed hos forskerne. "Som forsker føler man sig konstant frustreret, man er ærgerlig over det man ikke kan nå. Og så bliver man utilfreds med sig selv", siger han og fortsætter: "Undervisningsandelen skal sættes ned til max. 35% i stedet for de nuværende 50% (der inkluderer afholdelse af eksamen og administrative opgaver)".

VL

MANDAG Morgens analyse

• dominerede debatten om naturvidenskabernes rekrutterings-krise

"Det er politikernes egen skyld, at de unge i stort omfang svigter de naturfaglige og tekniske uddannelser", hævder MANDAG Morgen / Strategisk Forum i det nyeste debatoplæg 'Hvad kommer livet os ved?', hvis hovedpunkter ukritisk er blevet gengivet i flere landsdækkende dagblade.

Analysen konkluderer, at der savnes en bred forståelse for og af naturvidenskab og teknik i befolkningen, at de unge fravælger naturvidenskab og teknik til fordel for den humanistiske værdivej. Og det resulterer i at erhvervslivet flytter vækstskabende aktiviteter til udlandet, og at det økonomiske grundlag for det danske velfærdssamfund udhules og undermineres. Hvis ikke det lykkes at få fanget flere danskere til de naturvidenskabelige og tekniske fag stiller det spørgsmålstegn ved, om den danske velfærdsstat har en fremtid ellers bliver den måske snart bragt til tælling. "Det er svært at se, hvordan det økonomiske grundlag for det danske velfærdssamfund kan bevares uden en massiv og målrettet indsats for at bygge bro over kløften mellem de naturvidenskabelige/tekniske miljøer og befolkningen", lød det om MANDAG Morgens motiv for at tage problemstillingen op.

Med dette budskab satte bladet en af dagsordenerne i debatten omkring Naturvidenskabsfestivalen.

MANDAG Morgen leverer erhvervs- og konjunkturanalyser. Selve analysens budskaber får derfor ofte en autoritativ status og en uangribelighed i dagspressen, som ukritisk går videre med budskabet. MANDAG Morgen er således ofte meget styrende for den offentlige og politiske debat, og er således som få i stand til at sætte (politiske) "dagsordener" i den danske offentlighed.

Sådan var det også med naturvidenskabsanalysen, hvor pressen tog oplægget til sig som fakta, hvor det i virkeligheden var et debatoplæg. Hvad var **debatoplæggets pejlemærker**:

De unge er lunkne overfor naturvidenskab og teknik. De er generelt positivt indstillet, men de har ikke selv lyst til at sidde med spidsen af næsen i fysikbøgerne, konkluderes det. I stedet vælger de bløde humanistiske fag, hvor selvrealisering står højere på dagsordenen.

Naturvidenskaben bærer en del af ansvaret på egne skuldre, da de har holdt eksistentielle spørgsmål tre favne fra livet, og i stedet bevæbnet sig med objektivitetens maske. Konkret manifesterer det sig i, at de humanistiske uddannelser modtager omkring 10% flere studerende i 1998 end i 1992, mens naturvidenskabernes tabte 13%. Endelig måtte ingeniørerne acceptere, at 29%

færre havde lyst til at stå af bussen udfor DTU eller andre ingeniørakademier.

For at komme problemerne til livs, foreslår MANDAG Morgen en oprustning på mange fronter:

- Uddannelsen i natur og teknik skal styrkes i folkeskolen, så de unge interesse for disse fag tændes tidligt, da dette er vigtigt for at få dem på krogen senere i karrieren. Gymnasieundervisningen skal omprioriteres således, at eleverne får bedre muligheder for at proppe naturvidenskab og teknik i hovedet. Konkret fastslås det, at timetallet i naturvidenskabelige fag er for lavt på gymnasiet, selv for matematikere.

Samtidig med at de naturvidenskabelige fag i både **folkeskolen og gymnasiet** skal gøres mere anvendelsesorienterede uden at det sker på bekostning af den faglige seriøsitet eller "uden dog at miste forankringen i de basale videnskaber".

- **På universiteterne** skal de naturvidenskabs- og ingeniørstuderende undervises mere i filosofi, etik og formidling. Andre kodeord er samarbejde med erhvervslivet så eleverne får bedre muligheder for at lave konkrete projekter i virksomhederne, samt at få sat naturvidenskab og teknik mere tydeligt på kursusudbuddet på højskolerne og i efteruddannelserne generelt.

Målet er at få de unge til at tænde så meget på naturvidenskab og teknik, at de sætter deres kryds i en af rubrikkerne for naturvidenskab eller teknik, når de senere søger optagelse på de videregående uddannelser, samt at få igangsat ændringer i uddannelserne og undervisningens indhold, fastslår MANDAG Morgen, der også peger på, at der skal iværksættes en omfattende kommunikativt virksomhed, der dels skaber prestige omkring at formidle til den brede befolkning, skabe nye såkaldte 'role-models' for de unge.

Indsatsen skal koordineres af et **naturvidenskabsråd**, der skal bestå af centrale aktører rekruteret på tværs af videnskaber og sociale sektorer. Oprettelsen af naturvidenskabsrådet har dog ikke mødt den store opbakning i offentligheden.

VL

"Børn og unge får stadig mindre undervisning i teknik".

"Ny rapport påviser konsekvenserne for de unges uddannelsesvalg – svigtende søgning til tekniske og naturvidenskabelige uddannelser skævvrider uddannelsesinstitutionernes økonomi – rektorerne ved universiteterne opfordrer nu statsministeren til at gribe ind ..."

Sådan lød stikordenen, da ugebrevet MANDAG Morgen (MM) præsenterede rapporten 'Hvad kommer livet os ved?', der bl.a. undersøger, hvorfor de unge ikke vælger de tekniske og naturvidenskabelige fag. Og som ofte sker, når MM præsenterer en analyse, fulgte flere landsdækkende aviser ukritisk undersøgelsens resultater. "Flere og flere unge svigter naturvidenskab. Det kan true velfærdsstaten", lød det advarende i Weekendavisen, Information m.fl.

Spørgsmålet er imidlertid, om undersøgelsen gav en nuanceret indtryk af de unges studievalg og om analysen dermed gav tilstrækkeligt grundlag for at sætte dagsordenen for den vigtige debat om naturvidenskabernes og de tekniske fags problemer?

"Et debatoplæg" med bombastiske konklusioner

Oplægget er baseret på en holdningsundersøgelse af små 1000 tilfældigt udvalgte personer. Selv om analysen præsenteres som en rapport, vil MM hellere kalde det "et debatoplæg med streg under debat", forklarer projektleder Lene Bjørn Olsen. Hun er åben over for en diskussion af undersøgelsens resultater. Baggrundsanalysen og løsningsforslagene på de naturvidenskabelige og tekniske fags problemer giver sig ikke ud for at være udtømmende. Hun er åben for diskussion af undersøgelsens konklusioner.

Rapporten konkluderer, at de unge er 'lunkne' over for de naturvidenskabelige og tekniske fag. Det kan forekomme som en vidtgående fortolkning, når data viser, at mellem 64-89% havde et 'ret positivt' eller 'meget posi-

DE UNGES SØGEMØNSTER

MANDAG Morgen / Strategisk Forums lavede analyse, som kom til at dominere diskussionen om naturvidenskabs rekrutteringskrise under Naturvidenskabsfestival'en. Men gav analysen et nuanceret indtryk af, hvad de unge søger?

tivt'syn på de naturvidenskabelige og tekniske fag. Men denne konklusion er ifølge Lene Bjørn Olsen rimelig. "Data viser, at de unge har en markant mindre positiv indstilling over for naturvidenskab og teknik end resten af befolkningen", siger projektlederen.

Hun mener ikke, at MM har fremlagt sine konklusioner for bombastisk. "Når det er et debatoplæg, er det i orden, at konklusionerne er meget skarpt fremlagt, men datamaterialet skal fremlægges objektivt. Det ville være synd at sige, 'at nu lægger vi op til debat, men vi har 20 forbehold'". Hun understreger, at MM udtrykkelig har gjort det klart, at det er deres fortolkning, men ikke nødvendigvis den endelige sandheden.

Hun medgiver dog, at der ikke har været meget kritisk diskussion af 'hvad MM har fundet', men næsten udelukkende af løsningsforslagene.

Manglende sammenligning: Humaniora

En af MMs konklusioner er, at de unge vælger 'den bløde vej', efter som uddannelse mere og mere bliver et spørgsmål om, hvem man vil være, fremfor hvad man vil være. "Vi peger på, er at uddannelse i højere grad bliver et spørgsmål om selvdannelse, at de

unge - og det bliver bakket op af andre undersøgelser - vil 'selv-dannelse'. Det humanistiske vidensideal står meget højt på de unges dagsorden", siger Lene Bjørn Olsen. Men i hvilken udstrækning er der belæg for den konklusion i undersøgelsen?

MM har kun spurgt til de unges holdning til naturvidenskab og teknik, men har ikke stillet de samme spørgsmål om humaniora og samfundsvidenskab for eventuelt at sammenligne data eller finde kongruens / uoverensstemmelser i besvarelsenerne.

Projektlederen medgiver, at det kunne have været en frugtbar dimension.

Jobmuligheder og ingeniørvalg

Analysen går ikke nærmere ind i, om jobmuligheder har indflydelse på de unges studievalg. Nogle har sammenkædet det dramatiske fald i søgningen til ingeniørfagene med den daværende arbejdsløshed for disse grupper. Det kunne tyde på, at der ikke var tale om, at de unge vælger "det humanistiske vidensideal", men at det er et fravalg af ingeniørfaget!

Dette aspekt inddrager undersøgelsen ikke, men projektlederen henviser til det problematiske i at læne sig op ad prognoser for erhvervs mulighederne - og tilføjer,

at med den samtidige mangel på ingeniører og søgning til faget pt. så er der intet, der tyder på, at jobmulighederne er altafgørende for de unges uddannelsesvalg.

Endelig understreger Lene Bjørn Olsen, at der i undersøgelsen også påpeges, at andre faktorer har indflydelse på de unges studievalg. "For eksempel peger vi på, at i de tekniske og naturvidenskabelige erhverv bliver du i dag en lille del af en meget stor gruppe. Du bliver meget anonym. Du indgår i meget komplekse sammenhænge. Og de unge søger måske i stedet hen i nogle fag, hvor de kan fremhæve sig selv som individualister, fx som journalist..."

Filosofikum

For at kapre flere studerende til de naturvidenskabelige fag, samt 'geare' de naturvidenskabelige kandidater til fremtidens store etiske spørgsmål foreslås det i debatoplægget at filosofikum genindføres. Tanken er ikke at kopiere tidligere tiders kritiserede filosofikum.

"Tanken er, at der er brug for en samlet tilgang til de humanistiske fag, til de naturvidenskabelige, til alle videregående uddannelser, så man som ung studerende får en fornemmelse af sammenhængen mellem de forskellige videnskaber. Vi mener, det er væsentligt, at få en større forståelse på tværs af videnskaberne. Det skal ikke forstås sådan, at vi vil op hæve forskellene mellem de enkelte fag. Videre mener vi, at det vil være til de naturvidenskabelige og tekniske fags gavn, hvis de tog fat i, hvordan de kunne relatere sig til de andre fag. Omvendte ville det også være meget relevant at inddrage naturvidenskab og teknik i de humanistiske uddannelser," siger hun. De studerende skal også have undervisning i formidling.

Men går det ikke ud over fagligheden, at der fyldes ekstra på? Det mener Lene Bjørn Olsen ikke. "Filosofikum behøver ikke resultere i flere fag, men de naturvidenskabelige og tekniske for-

skere skal i fremtiden være bedre til at formidle deres fag til en bredere befolkning, og så er det jo vigtigt, at man sætter ind allerede under uddannelsen", forklarer hun.

Formidlingsredskaber

Bedre formidling skal ikke være et tog i sig selv.

"Naturvidenskabsfolkene skal udstyres med nogle formidlingsredskaber. Vi foreslår, at man i nogle forløb inddrager de naturvidenskabelige og tekniske studerende i formidlingsaktiviteter. Man kunne forestille sig, at de studerende kunne skrive en populærlærartikel på basis af deres specialer, at dette kunne være et formaliseret krav. Og det behøver ikke at gå ud over det faglige", siger hun, der pointerer, at der er behov for at skabe mere prestige om populærfremidlingen.

Oplægget har også stillet forslag om oprettelse af et naturvidenskabsråd:

"Desværre har folk stillet sig på bagbenene over begrebet 'råd'. Og det er synd, for det er en misforstået debat. Det handler ikke om primært, at skabe endnu et råd, men om at koncentrere den strategiske indsats for naturvidenskab og teknik i et netværksforum", siger Lene Bjørn Olsen.

v/

MANDAG Morgen

Ugebrevet Mandag Morgen leverer ugentlige erhvervs- og konjunkturanalyser - ofte med kilde i MM's eget analyseinstitut MM Strategisk Forum. Ugebrevets budskaber er mere analytiske end det, som dagbladene laver. Budskaberne får derfor ofte en autoritativ status og en uangribelighed i en dagspressen, som ukritisk viderebringer budskabet. MANDAG Morgen er således ofte meget styrende for den offentlige og politiske debat, og er således som få i stand til at sætte (politiske) "dagsordener" i den danske offentlighed. Sådan var det også med naturvidenskabsanalysen, hvor pressen tog oplægget til sig som fakta, hvor det i virkeligheden var et debatoplæg...

Af **INGRID SALINAS**,
fnd. f. forskningsinstitutions-
ansatte i DM

AC OG MINISTERIET

Midt i oktober fik ACs formand Svend M. Christensen sit mediegnembrud med ordene "ledelsen på universiteterne skal styrkes". I ugebladet MANDAG Morgen var han citeret for nogle synspunkter om universiteterne og universiteternes ledelser, og i radioen udtalte han, at lederne ikke er dygtige nok, at ledelsen skulle styrkes og at styringen af forskningsaktiviteten skulle forbedres.

Det var imidlertid ikke lige var den udmelding, vi havde forventet af formanden for en akademikerfagforening, som skal repræsentere de ansatte – og ideelt set også arbejdsstedernes - interesser.

Forskerfagforeningerne må på det skarpeste tage afstand fra AC-formandens udmelding. Hans synspunkter står helt for egen regning; han har end ikke drøftet synspunkterne med os, der repræsenterer området. Synspunkterne er hverken taget op i AC's uddannelses- og forskningsudvalg, ACs bestyrelse eller forretningsudvalg.

AC-formandens udmelding er desværre kun det sidste eksempel på, hvorledes forskellige initiativer prøver at få de samme styringsmekanismer ind over såvel sektorforskningen som universitetsforskningen.

Det særlige ved forskningen er, at der findes mange former. Der er metodefrihed over hele linien, men med mere eller mindre bundne opgaver. Sektorforskning er målrettet mod løsning af problemer på klart definerede emneområder, og kan resultere i grundforskning. Universiteterne er derimod kendetegnet ved også at bedrive fri forskning. Problemet er, at Forskningsministeriet med ihærdige initiativer vil have de to sektorer til at ligne hinanden, dvs. at man i praksis indfører større politisk styring.

Vi tager afstand fra at ministeriet som argument skiftevis pi-

sker det ene forskningsområde med det andet. Og vi tager afstand fra at AC spiller med i spillet.

Vi må i stedet bifalde tiltag som sikrer at forskningen bliver uafhængig af den politiske magt. Konkret betyder det fx større frigørelse af sektorforskning fra ressortministerium og større basisbevillinger til universiteterne. Disse tiltag skal sikre erkendelses-orienteret og kritisk forskning.

Forskningsministeriets styringslyst har efterladt flere mærkbare aftryk:

- Først fik sektorforskning en ny stillingsstruktur. Argumentet fra Forskningsministeriet var, at sektorforskningen ville blive mere kvalificeret ved en parallelisering af stillingsstrukturen til universitetsområdet. I den anledning fik vi på sektorforskning tidsbegrænsede stillinger i stedet for de faste stillinger. Det er imidlertid sværere - især i sektorforskningen - at være kritisk i en tidsbegrænsede stilling, fordi kontroversiel forskning kan have betydning for eens chancer for at opnå fastansættelse.

- Derefter fik universitetsområdet en ansættelsesbekendtgørelse parallel til sektorforskningsområdet. Ansættelsesbekendtgørelsen er uden indsigelsesmuligheder i forhold til bedømmelsesudvalgets sammensætning og forskningsbedømmelsen, og betyder i praksis større ledelsesmagt og større uklarhed om det faglige. Argumentationen var, at den hidtidige procedure tog for lang tid, og Forskningsministeriet henviste i øvrigt bare til sektorforskningens vilkår, uden at tage hensyn til det særlige - kollegiale og forskningsfaglige - ved universiteterne.

Og ministeriet har flere initiativer i støbeskeen:

- Efter at sektorforskningen fik resultatkontrakter så står universiteterne nu for tur med

såkaldte "udviklingskontrakter", uden hensyn til de særlige vilkår, fx hvordan man måler "produktivitet" i forskning og i undervisning.

- Med det forslag til patentlov ønsker at ministeriet angiveligt at optimere den kommercielle udnyttelse af forskningsresultaterne. Forslaget indeholder imidlertid et tvangselement, som er helt fremmed for arbejdskulturen på universiteterne, og som både forskere, universiteter og såmænd også erhvervsfolk tager afstand fra. Dette horrible forslag afslører en rationalitet, hvis eneste hensigt er at mål- og erhvervsrette forskningen. Vi savner helt en tilsvarende opbakning om den kritiske forskning, især på sektorforskningsområdet. Og det er et spørgsmål om så-danne initiativer ikke hæmmer snarere end at fremmer "kvaliteten".

Senest er det chokerende nok AC's formand, der er fremkommet med forslag om at styrke ledelsen på universiteterne, med en underforstået henvisning til sektorforskningen jf. Forskningsministeriets tankegang. Det er uacceptabelt, at AC på denne måde spiller (med i) Forskningsministeriets spil: at forandringer på det ene område gennemføres med begrundelse i det andet.

AC er en paraplyorganisation for bl.a. magistre, jurister og økonomer, ingeniører på forskningsområdet, og bør bakke op om medlemsorganisationernes synspunkter og bidrage til at formulere alternative udviklingsveje for forskningen - både på universiteterne og i sektorforskningen. Dette betyder, at vi selvfølgelig deltager konstruktivt i en diskussion om den nuværende ledelse på universiteterne.

Men kreativ, kritisk vildtvoksende og banebrydende forskning kan ikke leve med et reb om halsen, som langsomt, men sikkert strammes af den politiske magt.

Lektor Leif Søndergaard, DM
tilføjer:

Universitetslærerafdelingen i DM er enig i Ingrid Salinas' kritik af AC-formandens udmelding til MANDAG Morgen. På ULAB's initiativ vedtog DM's repræsentantskab en resolution (se næste side), der tager afstand fra Svend M Christensens generaliserende kritik af vores medlemmer og deres arbejdsindsats. Vi går ud fra, at den uro, som AC-formandens udtalelser har givet i vores bagland, betyder, at vi i fremtiden bliver hørt inden AC offentliggør udspil på vores område.

Lektor Birgit Jæger, DJØF
tilføjer:

AC formandens udtalelser har også vakt opsigt i DJØF's rækker. UFO udvalget har behandlet sagen og pointerer, at det er vigtige at få afklaret AC's holdning til specielt to emner: professionalisering af ledelsen og styring af forskningen.

DJØF erkender, at der er ledelsesproblemer rundt omkring på universiteterne. Derfor har DJØF været med til at foreslå, at de valgte ledere skal have mulighed for efteruddannelse, så de har bedre mulighed for at varetage ledelsesfunktionerne. DJØF går IKKE ind for, at de valgte ledere skal erstattes af administrativt personale rekrutteret udefra.

DJØF er bevidst om, at universiteterne må tage omverdens krav om styring eller målretning af forskningen alvorligt. Derfor har DJØF været med til at foreslå, at den enkelte medarbejder en gang om året skal udarbejde en plan for sine forskningsaktiviteter i det kommende år. I dialog med institutlederen skal medarbejderen sørge for, at planen ligger indenfor instituttets fælles overordnede forskningsprogram. Herefter skal medarbejderen have arbejdsro til at gennemføre de planlagte aktiviteter. DJØF går IKKE ind for forskningsstyring på den måde, at institutlederen uden varsel kan bestille en medarbejder til at udføre bestemte forskningsaktiviteter.

På et afklarende møde med AC's formand tilsluttede han sig DJØF's udlægningen af de to emner. Derfor regner vi ikke med, at der vil opstå tvivl om udlægningens fremover.

AC-FORMAND KRITISERER UNIVERSITETERNE

Hård kritik af AC's formand, som kritiserer universiteterne for dårlig ledelse.

Mandag d. 19. oktober blev mange universitetsansatte stærkt provokeret, da de vågnede op til morgenradioen, hvor AC's formand Svend M. Christensen blev citeret for særdeles kritiske bemærkninger om universitetets ledelse. I radioen blev det til, at lederne havde for dårlige lederkvalifikationer og at universiteterne og forskningen kunne styres bedre.

Dansk Magisterforenings øverste organ (repræsentantskabet) var tilfældigvis samlet dagen efter, og de kaldte udtalelserne for "Selvmål – i egen rede". De bad den AC-formand, som skulle repræsentere dem, om at trække sine beskyldninger tilbage. Han udtalte sig uden at have diskuteret indlægget med AC's organer, bl.a. forsknings-/uddannelsesudvalget, hvis formand er DM'eren Bjarne Andresen.

AC-formand: Ikke eksterne ledere

AC-formanden ville imidlertid ikke trække udtalelser tilbage. Tre dage efter henviser han blot til sin centrale pointe: AC's sønske om at gøre opmærksom på, at der i disse år sker et uacceptabelt kvalitetsfald i undervisnings- og forskningssystemet, og at kravet til at vende denne udvikling også er mere kompetent og prioriteringsduelig ledelse.

Han sagde, at han ikke krævede topstyring, men "kvalificeret dialogorienteret og beslutningsdygtig ledelse". Ledelsen skal professionaliseres, uden at det dog betyder, at lederne skal findes udenfor universiteterne.

AC-formand: Focus på forskeres præstationer

AC-formanden undviger imidlertid helt, at han også er citeret for, at ministerierne skal styre mere og at forskningen skal målrettes. Tre dage efter omtaler han blot, at "de to ansvarlige ministerier fremover må skabe rammer for en kvalitetsorienteret målstyring i dialog med universiteterne ..."

Han tager heller ikke afstand fra det, som han er citeret for i ugebrevet MANDAG Morgen, der var afsættet for udtalelserne i

radioen. Her er han bl.a. citeret for, "at rektor, dekaner og institutledere har for lidt magt og holder sig tilbage med at sætte focus på de enkelte institutters og forskeres præstationer". Og MANDAG Morgen konstaterer selv, at udspillet er overraskende, fordi AC også er organisation for de ansatte på universiteterne, der traditionelt har modsat sig en stærkere ledelse og styring af forskningen.

Disse citater tager AC-formanden ikke afstand fra. Han mener tværtimod, at DM står alene med sin kritik:

"Det er selvfølgelig ærgerligt, at vi ikke har opbakning på linien i vores udspil fra Magisterforeningen. Men i min udlægning er det Magisterforeningens problem. Jeg er overbevist om, at der er bred enighed i AC om vores kritisk af universiteternes ledelse..." (Information 26.okt.).

Formændene for ingeniørerne, DJØF og Lægeforeningen ville ikke udtale sig om spørgsmålet til Information.

Profilere sig

I Magisterforeningen mener nogle repræsentantskabsmedlemmer, at AC-formandens udtalelser simpelthen er udtryk for, at han mangler profil. Ingen ved, hvem AC-formanden er. DM's fordømmelse af udtalelserne startede da også noget sarkastisk: "AC's hidtil totalt tavse formand, Svend M. Christensen, fik mandag sit store mediegyldne guld".

Det vurderes, at grunden til at AC-formandens farer så hårdt ud på universitetsområdet er, at hans mulighed for at profilere sig på andre områder er særdeles begrænset. Han ville hurtigt komme i klemme, hvis han blandede sig i nogle af de store medlemsorganisationers mærkesager: Lægeforeningen tager sig alle medicinske emner! DJØF tager sig af de juridiske! Ingeniørforeningen af de tekniske!

AC-formandens muligheder er derimod større på det universitetspolitiske område, hvor AC er forhandlingspart og dermed repræsenterer DM's, DJØF's og IDA's 7.500 universitetslærere

FOTO: NINA LEMVINGH-MÜLLER

"AC's hidtil totalt tavse formand, Svend M. Christensen, fik mandag sit store mediegyldne guld", udtalte DM's repræsentantskab.

over for Forskningsministeriet og Undervisningsministeriet.

Forskningsminister Jan Trøjborg var da også hurtigt ude med forståelse for AC-forman-

dens kritik af universiteterne og af ledelsen og styringen er for svag ...

jø

DM's udtalelse:

“ AC's hidtil totalt tavse formand, Svend M. Christensen, fik mandag sit store mediegyldne guld.

Uden at lytte til AC's Undervisnings- og Forskningsudvalg (hvor DM har formandsposten), uden at tage sagen op i AC's bestyrelse eller forretningsudvalg – og uden at have tilstrækkelig indsigt i de faktiske forhold har AC's politiske leder, der er læge, fremstillet universiteterne som svage og forældede institutioner – uden kompetent ledelse.

Han påstår bl.a. at der netop nu foregår et massivt kvalitetsfald i forskning og undervisning, og at der er katastrofal fårlig ledelse og et totalt fravær af en egentlig personalepolitik. På denne noget fordomsfulde baggrund kræver Svend M. Christensen, at universiteterne tvinges gennem en ledelsesreform, at ministerierne styrer mere og bedre og ikke mindst, at forskningen målrettes med mindre forskningsfrihed som konsekvens.

DM's repræsentantskab tager skarp afstand fra dette helt umotiverede overfald på de danske universiteter – på deres valgte ledere og universitetslærere. Vi opfordrer AC's formand til at trække sine helt urimeligt unuancerede og udokumenterede generaliseringer tilbage og i stedet begynde at lytte til sine medlemsorganisationer i stedet for at genere dem i deres arbejde”

(DM's repræsentantskab d.20.oktober).

Lærerhøjskolens evaluering

FORSKERforum (og forgænger UNIVERSTITETSlæreren) har siden Evalueringscenterets oprettelse vist Centerets evalueringer stor opmærksomhed og i de første år utrættelige bestræbelser for at afdække en forbindelse mellem Evalueringscenteret og diverse mørkets magter. I det seneste par år synes jeg til gengæld FORSKERforums dækning af evalueringerne har været rimelig og balanceret. Derfor er det beklageligt at FORSKERforums læsere i de to seneste numre har kunnet se Evalueringscenterets evaluering af Danmarks Lærerhøjskole udnævnt til det længe savnede eksempel på politisk styring og manipulation med en evaluering.

Lad mig først og fremmest slå fast at Evalueringscenteret ikke evaluerer med skjulte dagsordener. Dette elementære vilkår har Centret utrætteligt fremhævet siden de første evalueringer i 1992.

FORSKERforum mener at kunne finde belæg for at Undervisningsministeriet styrede og forcerede evalueringen ved at kommissoriet først blev godkendt efter at styregruppen var sammensat. Undervisningsministeriet fremskyndede imidlertid på ingen måde evalueringen. Jeg kan oplyse at det tværtimod var Evalueringscenteret der på et tidspunkt måtte lægge et diskret pres på Undervisningsministeriet således at vi kunne overholde vores egen planlægning.

Presset fra vores side gjaldt pudsigt nok netop godkendelsen af kommissorium. Det kommissorium der blev godkendt i oktober 1997 svarer i alt væsentligt til det udkast til kommissorium der siden juni 1997 havde ligget til grund for Evalueringscenterets planlægning af evalueringen.

Undervisningsministeriet godkendte som opdragsgiver sammensætningen af evalueringspanelet men bragte ikke selv personer i forslag. Forslag til sammensætningen af de tre særlige paneler kom fra uddannelsesrådene og Naturvidenskabeligt Forskningsråd.

To forskningsråd ønskede ikke at stille forslag. FORSKERforum prøver at tage dette forhold til indtægt for en ikke nærmere specificeret metodisk brist ved evalueringen og i dennes anbefalinger om DLH's forskning. Jeg tror ikke nogen der læser de to forskningsråds melding til Undervisningsministeriet i sagen vil kunne blive klogere på hvori disse metodiske forbehold konkret består – udover i den meget enkle og forudsigelige utilfredshed med en procedure hvor forskningsrådene ikke alene har ansvaret for en forskningsevaluering tilrettelæggelse.

Den påståede styring fra Undervisningsministeriets side findes derfor ikke og vil selvkært også have været i modstrid med den arms længde Evalueringscenteret og Undervisningsministeriet siden 1992 til begges fordel har holdt indbyrdes.

Endelig og mest alvorligt antyder FORSKERforum på en rimelig insinuerende måde at rektor Poul Kjær, Hjørring Seminarium i evalueringspanelet har kunnet medvirke som seminarierne femte kolonne, således at udpegningen af en seminarierektor er det helt særlige bevis på politisk indgriben og styring.

FORSKERforum kunne ved en simpel forespørgsel til Evalueringscenteret have fået den ikke uvæsentlige oplysning at DLH tidligt over for Centret tilkendegav at højskolen meget gerne så en seminarierektor som medlem af evalueringspanelet. Evalueringscenterets forslag om Poul Kjær tilgodeså dermed både Evalueringscenterets sædvane med at anvende aftagere som eksperter og et ønske fra den evaluerede institution.

Det konkrete forslag om en øget autonomisering af DLH's regionale afdelinger og et tættere samarbejde mellem højskolen og seminarierne omkring kursusvirksomhed blev formuleret i det særlige panel for kursusvirksomhed. Poul Kjær var ikke medlem af dette panel. Poul Kjær var formand for panelet for kandidatud-

dannelserne og medlem af det overordnede evalueringspanel. Jeg har selv været tæt på hele evalueringprocessen og kan understrege at Poul Kjær har deltaget i arbejdet på en uangribelig korrekt og rolle bevidst måde i forhold til evalueringens grundlag.

FORSKERforums spekulationer om en sammenhæng mellem rapportens anbefalinger og diverse interessenthensyn vil jeg undlade at kommentere, men de læsere af FORSKERforum der måtte føle sig besnæret af bladets argumentation vil jeg anbefale en læsning af rapporten.

Centerchef Christian Thune, EVALUERINGSCENTERET.

Svar:

Bladet har ganske rigtigt fulgt evalueringsscenterets opstart nøje. Bladet har også fulgt de enkelte evalueringer, og har – som Thune rigtigt konstaterer – fundet, at de fleste evalueringer har indebåret en faglig kritik, som der har været belæg for og som i de fleste tilfælde respekteres af de faglige miljøer selv. Men FORSKERforum har også sat focus på kontroversielle evalueringer, som i dette tilfælde med Lærerhøjskolen.

Hovedindholdet i artiklen POLITIKILÆRERUDDANNELSERNE var, at der var et påfaldende misforhold i evalueringssrapporten: At DLH's kursusvirksomhed får gode karakterer, men at det anbefales, at seminarierne skal overtage dele af denne – uden at kvaliteten af seminarierne virksomhed i øvrigt er evalueret!

Artiklen sætter også focus på to centrale problemer i det danske evalueringskoncept: De uklare forhold omkring udpegning af styregruppe samt tilfælde hvor evalueringen arbejder med mere eller mindre skjulte faglige bedømmelseskriterier (bestemte paradigmer, dominansen fra de store miljøer e.l.) eller strukturelle dagsordener (fx sammenlægninger).

Thune siger, at Lærerhøjskolen selv har anbefalet deltagelse fra de seminarierektor-gruppen i evalueringspanelet, hvilket Lærerhøjskolen benægter.

Artiklen mistænkeliggør ikke Poul Kjær person eller faktiske ageren i evalueringen, for den kender jeg ikke. Seminarierektorens deltagelse i evalueringssgruppen er derimod et simpelt habilitetsspørgsmål, dvs. at "der foreligger omstændigheder, som er egnede til at vække tvivl om vedkommendes upartiskhed" (jf. forvaltningsloven). Eller i det konkrete tilfælde: Evalueringens troværdighed anfægtes af muligheden for, at seminarierektor Kjær fra den konkurrerende seminariergruppe - som gerne vil overtage DLH's kursusaktiviteter – ikke har været vildig i sine anbefalinger af DLH og dermed har været interessant.

Hvad angår den anden artikel EN STYRETEVALUERING? skal man notere sig spørgsmålstegnet. Artiklen noterer, at Undervisningsministeriet (opdragsgiver) og Evalueringscenteret har valgt at se stort på protester fra to forskningsråd. Man har altså ikke villet lytte til den faglige rådgivning før evalueringen.

Og der er ikke bare tale om "metodiske forbehold" hos det samfundsvidenskabelige forskningsråd. Rådet skriver til Undervisningsministeriet, "at evalueringen af forskningsdelen på DLH ikke bør udføres af Undervisningsministeriets evalueringsscenter", og at de særlige paneler "ikke kan sikre en tilfresstillende faglig dækning af Lærerhøjskolens forskellige forskningsområder" (brev af 4.11.1997).

Det humanistiske Forskningsråd peger ikke på panelmedlemmer, bl.a. fordi man ikke mener at der er "sikkerhed for, at kvaliteten af evalueringen bliver så høj, at dens resultater kan respekteres både af de evaluerede forskere og den øvrige forskningsverden" (brev af 29.10).

Journalist Jør gen Øllgaard

Flæbende revolutionære

I sidste nummer af FORSKERforum var der et interview med historikerne Claus Bryld og Anette Warring om deres bog "Besættelsen som kollektiv erindring". I interview'et siger Anette Warring: "Weekendavisens anmelder Bent Bludnikow er for eksempel dybt uhæderlig og stærkt ideologisk. Han sagde, at jeg som gammel maoist og Claus som gammel marxist ikke er berettiget til at skrive om den side af historien. Det er uargumenteret og træls".

Det var faktisk det modsatte, jeg skrev i min anmeldelse (WA 28.8). Forfatterne har i deres bog beskrevet, hvordan Socialdemokratiet og de borgerlige partier brugte besættelsen i efterkrigstiden til at skabe deres egne politiske forståelsesrammer, og det jeg efterlyste var en lignende beskrivelse af de revolutionære partier, hvor de selv deltog, og som også så sig selv i en slags forlængelse af frihedskampens idealer. Det var formuleret således i min anmeldelse: "Forfatterne beskæftiger sig i denne bog i høj grad med, hvordan kommunisterne og den borgerlige lejroffentlighed i tiden efter besættelsen brugte modstandskampen til at argumentere for hver sine politiske interesser, og hvordan kampen for demokratiet og imod totalitarismen blev iscenesat med befrielseskampen som referenceramme. Men der er ikke et ord om, hvordan Brylds og Warrings egne revolutionære grupper i 1970'erne og 1980'erne også anvendte besættelsestiden i deres kamp mod demokratiet. Det er en iøjensfal-

dende mangel på konsekvens mellem deres iver efter at demontere myterne fra besættelsestiden og deres vægren sig ved at demontere myterne om deres eget engagement i den revolutionære, antidemokratiske kamp". Kort sagt efterlyste jeg, at de rent faktisk skrev om deres eget miljøbrug af besættelsestiden og jeg har på intet tidspunkt sagt, at de ikke var berettigede til at skrive hvad som helst om dansk historie.

Jeg var meget kritisk overfor værket i min anmeldelse i Weekendavisen, fordi jeg anså den for en dårlig bog. Et forhold jeg slog ned på var, at deres referat af en række sager var tentiøst og ideologisk præget. Således var deres beskrivelse af den offentlige debat omkring Brylds bog: "Hvilken befrielse" og Ellen-Mie Ejdrup Hansens lysshow ikke en rimelig gengivelse af den offentlige debat, der rent faktisk var foregået. Deres referat efterlod indtrykket af Bryld som sejrherren i den offentlige debat om hans bog, og af Ejdrup-Hansens kritikere som hysteriske. Min kritik var meget konkret, og det ville tjene Brylds og Warrings sag bedre, at de imødegik min faglige kritik, i stedet for at påstå, at jeg er "dybt uhæderlig".

Der er intet så patetisk som at se gamle revolutionære – der i sin tid ikke lagde fingrene imellem, når de gjorde op med fjender og det borgerlige pluralistiske samfund – flæbe over en anmeldelse.

Bent Bludnikow, tidl. Weekendavisen, nu kulturred. på Berlingske Tidende.

Ny journalist

FORSKERforum har ansat **Jan Birger Vang-Lauridsen** (signatur **V-L**), der som specialeområde får naturvidenskab og teknisk videnskab samt sektorforskningen. Jørgen Øllgaard (JØ) skal tage sig af humaniora og samfundsvidenskab og almene forskningspolitiske emner.

Jan har i de sidste to år arbejdet som freelance journalist og anmelder på Information, mens han færdiggjorde sit speciale i geografi ved Københavns Universitet. Han har journalisthøjskolens tillægssuddannelse for akademikere. Han har i en årrække været redaktør og redaktionssekretær på tidsskriftet "Kulturgeografiske Hæfter".

Til højre står den adressering, hvorunder abonnementet er registreret. Er der fejl eller mangler, eller skal modtageren ikke længere modtage **FORSKER FORUM**, bedes henvendelse rettet til bladet på tlf. 39 15 30 45

POPULÆR FORMIDLING

Forskere formidler forfærdeligt, men 25 spørgsmål kan hjælpe til at gøre formidlingen lettere og bedre

Lange, knudrede sætninger, tunge fremmedord, massevis af baggrundsstof og tomgang inden de nye og spændende pointer kommer, er blandt sygdommene som akademikerens populærvidenskabelige tekster oftest lider af.

"Det er svært for de fleste at lave gode formidlingsprodukter. I skolen og på universiteterne lærer vi at analysere, men vi undervises ikke i funktionel kommunikation", forklarer **Jan Krag Jacobsen**, der er lektor i kommunikation ved RUC og tidligere redaktør af bladet Samvirke.

Det er ikke let at springe ud af elfenbenstårnet. Universitetsforskere er opflasket med Ciceros retoriske kommunikationsmodel, hvor aksiomerne kommer først, efterfulgt af mellemregningerne, for så at ende med konklusionen. I populærformidlingen skal konklusionen først, mens aksiomerne – hvis de overhovedet skal med – først skal nævnes til sidst. I journalistikken kaldes det **nyhedstrekanter**.

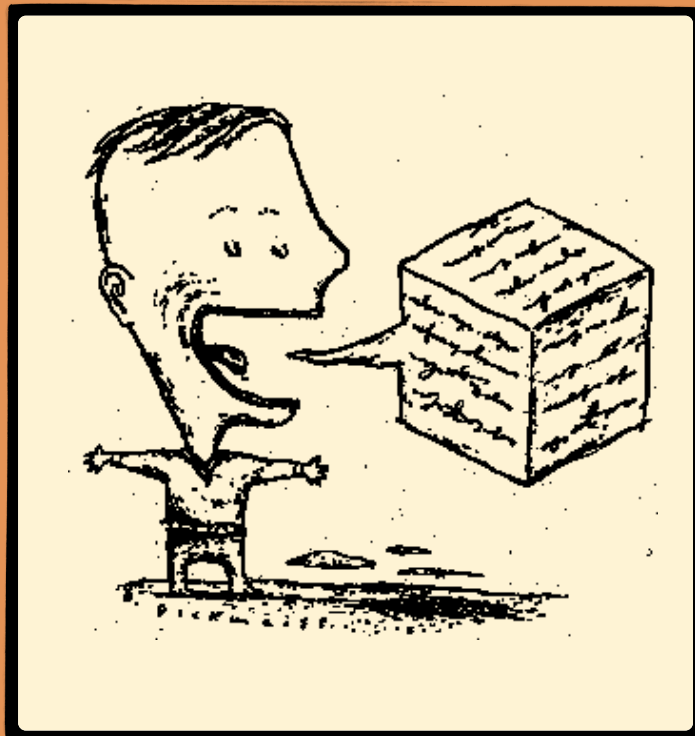
Forskerne har også kæmpet med at få lagt hverdagsproget i skraldespanden, men når de så kaster sig ud i populærformidling, er fagsprog endnu mere bandlyst end vittigheder om handicappede, og teksten skal fyldes med billedsprog. Saglighed og gode argumenter – akademikerens lurmærke – fanger ikke læserens opmærksomhed, det gør derimod gode saftige impulsord som: Slagsmål, konflikt ... Og det gerne forrest i teksten.

25 spørgsmål

Der er nærmest uovervindelige barrierer, som videnskabsmanden skal forcere, før han forlader

sit sikre elfenbenstårn. Jan Krag Jacobsen har lavet 25 spørgsmål, som letter overgangen til populærformidlingen. "Mine 25 spørgsmål er lavet på grundlag af undervisningsbaseret forskning", siger Krag Jacobsen. Han har gennem en årrække undervist i formidling, og det er erfaringen herfra han samlet op. Vi har udvalgt de spørgsmål, som er vigtigst for den skriftlige formidling.

Hvem er målgruppen?
Hvad er budskabet?
Hvilket medie skal bruges?
Hvilken effekt skal produktet have hos målgruppen?
Hvorfor er denne effekt hos målgruppen vigtig?
Hvordan påvirkes målgruppen ellers med lignende budskaber?
Hvilke genrer skal bruges?
Hvilke juridiske problemer kan opstå?
Hvilke etiske problemer kan opstå?
Hvad skal produktet hedde?
Hvordan ser tidsplanen ud?
Er produktet lavet før?
Hvor, hvornår og hvordan skal målgruppen opleve produktet?
Hvordan skal produktet afprøves?
Hvordan laver man det næmteste produkt
Hvor meget (viden, informationer mv.) skal tages med?
(FOTOKOPIER OG HÆNG OP!)

Spørgsmålene kan bruges som checkliste. "Jeg oplever i undervisningen, at når man holder folk fast på spørgsmålene, så er de et godt skridt på vej til at lave et godt formidlingsprodukt, men man mangler selvfølgelig stadig at lave selve produktet. Og det er nødvendigt at vende tilbage til spørgsmålene i alle formidlingsfaser, da vi har en tendens til at køre ud af en tangent", siger Krag Jacobsens.

Kend målgruppen

Men **hvorfor besvare alle spørgsmålene?** Hvis ikke man kender målgruppen, kan man for eksempel ikke identificere dens sprogkode, ordenes særegne betydning og gruppens erfaringshorisont. "Man skal kende sin målgruppe godt. Man skal have et klart billede af, hvordan den tænker og føler i forbindelse med det budskab, man vil formidle. Kun derved kan man fremkalde den som en slags samtalepartner i sit eget hoved", lyder det med Krag Jacobsens egne ord.

Budskabet skal kunne skæres ud i én klokkeklar sætning; hvis man ikke kan det, så må det gøres om. Ikke noget med, at alle nuancer skal med. Den går ikke. Og det er fundamentalt, at der er et – og kun et – budskab ellers går der

kludder i kommunikationen, forklarer lektoren.

Effekten hos målgruppen er sædvanligvis det vigtigste i formidling, men sjældent det mest gennemtænkte. En hurtig gennemlæsning af populærformidling i dagbladene viser, at her går akademikere ofte galt. Effekten udspringer automatisk af et informationsbombardement, synes de at mene. Sådan kan man fortsætte med resten af spørgsmålene. Og det er en dødssynd, ikke at tjekke på tværs af spørgsmålene. Det nytter med andre ord ikke, at man skriver et indlæg i Information, der henvender sig til skinheads ...

Hvad tænker kollegerne

Men når så alle spørgsmålene er besvaret positivt, melder et nyt spørgsmål sig: **Hvad tænker mine kolleger?** Opstår der angst for at blive kaldt popforsker, der forsømmer 'rigtig forskning'? Krag Jacobsen fremstiller denne konflikt som mindre dramatisk: Det er vigtigere hele tiden at holde sig målgruppen for øje, da man skriver til målgruppen – og ikke til kollegaen henne om hjørnet.

Kilder:

Jan Krag Jacobsen : 25 spørgsmål til en moderne retorik